

Stabilita finančních příjmů v rodině

Miroslava Vejchodová

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Miroslava Vejchodová
Osobní číslo:	H180219
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Stabilita finančních příjmů v rodině

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sociální politiky, sociální psychologie a sociologie.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou hloubkového rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

HUANG, L., X. ZHANG, M. ZHOU, L. TONG a B. NUSE, 2019. Depressive symptoms and migrant worker wages: Estimation based on a nationally-representative panel dataset. *International Journal of Environmental Research and Public Health* [online], 16(6). DOI: 10.3390/ijerph16061009. ISSN 16604601.

KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.

TOMEŠ, Igor, 2001. *Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost*. 2. přeprac. vyd. Praha: Socioklub – Sdružení pro podporu rozvoje teorie a praxe sociální politiky. *Sešity pro sociální politiku*. ISBN 80-86484-00-9.

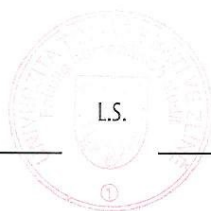
TOMEŠ, Igor, 2010. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-680-3.

ŠVARČÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Lenka Haburajová Ilavská, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **27. ledna 2021**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2021**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 27. ledna 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 30. dubna 2021

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídá k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na stabilitu finančních příjmů v rodině. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol. První kapitola vymezuje pojem rodina, druhá kapitola se věnuje rodinné politice v ČR a třetí se zaměří na hospodaření rodin. Praktická část navazuje na teoretickou kvalitativním výzkumem, jehož cílem je zjistit, jaká je stabilita finančních příjmů v rodinách.

Klíčová slova: rodina, rodinné vztahy, finanční stabilita rodiny, rodinné finance, distanční výuka

ABSTRACT

This bachelor's thesis focuses on the stability of family income. Theoretical part is divided to three chapters, first of them establishes the definition of family, second chapter is about family politics in the Czech Republic and third chapter concentrates on the economic management of families. Practical part follows the first part by a qualitative research, which aims to provide knowledge about stability of financial income in the families.

Keywords: family, family relationships, financial stability of the family, distant education, family income

Děkuji paní doc. PhDr. Lence Haburajové Ilavské, PhD.za odborné vedení bakalářské práce, za cenné rady a ochotu a vstřícnost, kterou mi po celou dobu věnovala.

Chtěla bych poděkovat všem sociálním pedagogům, kteří mi svým vstřícným přístupem pomohli realizovat výzkum, za jejich cenné informace a podněty.

Velké poděkování patří zejména mé rodině a přátelům (zejména pak Davidovi a Renatě) za pomoc, trpělivost, podporu po celou dobu studia. Také jim náleží poděkování za pomoc při korekci textu a věcné připomínky k obsahu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 RODINA	13
1.1 DEFINICE A TYPY RODINY	13
1.2 FUNKCE RODINY	16
1.3 PROMĚNY RODINY	18
1.4 MANŽELSTVÍ A NESEZDANÁ SOUŽITÍ	20
1.5 RODIČOVSTVÍ.....	22
2 RODINNÁ POLITIKA V ČR	25
2.1 ANALÝZA SITUACE RODIN	25
2.2 OČEKÁVÁNÍ RODIN VŮČI STÁTU	28
2.3 ČESKÁ RODINNÁ POLITIKA V MEZINÁRODNÍM KONTEXTU	29
2.4 POTŘEBY RODIN	29
3 HOSPODAŘENÍ RODIN	37
3.1 RODINNÝ ROZPOČET A JEHO TVORBA	37
3.2 ROZPOČTOVÉ PŘÍJMY	39
3.3 ROZPOČTOVÉ VÝDAJE	40
3.4 RODINNÉ CASH FLOW	40
3.5 PLÁNOVÁNÍ PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ	41
3.6 DEFINOVÁNÍ CÍLŮ A NÁSLEDNÁ REVIZE VŮČI SKUTEČNOSTI.....	43
II PRAKTICKÁ ČÁST	46
4 DESIGN VÝZKUMU	47
4.1 VOLBA TÉMATU	47
4.2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	47
Dosavadní výzkumy	48
4.3 CÍLE VÝZKUMU	49
4.4 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	50
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU	51
4.6 METODA SBĚRU DAT	52
4.6.1 Polostrukturovaný rozhovor.....	52
4.7 METODA ANALÝZY DAT	53
5 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT	54
5.1 FINANCE.....	54

5.2	ŠKOLA.....	55
5.3	RODINA.....	56
5.4	SHRnutí OTEVŘENÉHO KóDOVÁNÍ.....	57
6	INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT.....	60
	ZÁVĚR.....	63
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	65
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	70
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	71
	SEZNAM TABULEK.....	72
	SEZNAM PŘÍLOH.....	73

ÚVOD

V současné době jsou nejen sociální pedagogové, ale i téměř celá populace této planety tvrdě zkoušeni pandemií koronaviru SARS-CoV-2. Přes veškerá negativa s tím spojená, se však objevuje vedle mnoha hrozeb i spousta příležitostí, jak dalšími způsoby uplatňovat vědomosti nabyté jak vzděláním, tak praxí v tomto oboru. Jednou z těchto možností je se věnovat výzkumu finanční stability rodin v době, kdy dochází k ekonomickému poklesu u většiny států a jednotlivé ekonomiky se propadají do menších, či větších krizí, které mají dopady na obyvatele.

Jak se ale tyto dopady konkrétně projevují u českých rodin? Jsou ty dopady citelné, nebo nepředstavují pro rodinu výraznější omezení? Nebo se dokonce některým daří lépe, než dříve? Náš kvalitativní výzkum si vybírá za cíl tyto otázky zodpovědět. Pro tento účel jsme si vybrali zástupce čtyř českých, resp. moravských rodin, které jsme podrobily důkladnému polostrukturovanému rozhovoru, který byl následně nakódován a zpracován. Vzhledem k aktuálnosti tématu předpokládáme, že se zatím nikdo nepokoušel tyto otázky jakkoliv zpracovat, anžto se jedná úplně o novou situaci, která v moderním světě nemá obdoby, snad s výjimkou pandemie španělské chřipky během a po první světové válce, což by také mělo být hlavním přínosem této práce, včetně poskytnutí několika doporučení na základě výpovědí probandů.

V rámci České republiky přispívá k nestabilitě situace také chaotický způsob vyjadřování vládních představitelů, jejich časté změny a s tím související změny pravidel, které byly minimálně v prvních měsících řešeny především na bázi operativy. Vydávání nařízení, která jsou následně v rozsudcích jednotlivých soudů shledána protiprávními, lze také vnímat přinejmenším jako problematické.

V teoretické části práce se zaměříme na rodinu, její definice, typy, funkce a proměny. Dotkneme se i problematiky manželství, nesezdaných soužití a rodičovství. Dále se budeme věnovat rodinné politice v ČR obecně, např. analýze situace rodin a jejich očekávání vůči státu, tuzemské rodinné politice v mezinárodním kontextu a potřebám rodin z hlediska těchto politik. Teorii zakončíme kapitolou věnující se hospodaření rodin – rodinnému rozpočtu, příjmům, výdajům, cash flow, plánování příjmů a výdajů a nakonec definováním cílů rozpočtu a jeho následnou revizi vůči skutečností.

Praktická část navazuje na teoretickou a řeší zdůvodněné volby tématu, teoretická východiska, cíle výzkumu a jeho otázky, výzkumný soubor, skládající se ze čtyř probandů,

metodu sběru a analýzy dat, které následně analyzujeme a vyhodnocujeme. Odpovíme na stanovené výzkumné otázky a poskytneme doporučení na závěr této práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

V této kapitole se zaměříme na definice a typy rodiny, její funkce a proměny, manželství a nesezdaná soužití a na problematiku rodičovství.

1.1 Definice a typy rodiny

Určit univerzální definici rodiny je velmi obtížné, existuje mnoho definic vzájemně se ve více či méně aspektech odlišujících. Tyto odlišnosti jsou způsobeny vývojem společnosti v průběhu let, od tradiční až po moderní. Zároveň se také měnila a vyvíjela morálka, společenské hodnoty a postoje. Za rodinu můžeme považovat sociální celek nebo instituci, vytvářející vhodné prostředí pro výchovu dítěte. Tento celek má poskytovat pocity sounáležitosti a vzájemného pochopení, úcty a bezpečí.

Rodinou a funkcí rodiny se zabývá řada vědních disciplín jako jsou psychologie, sociologie, pedagogika, sociální pedagogika a sociální práce a mnohé další.

„MPSV – chápe rodinu jako celek rozličných konstelací takové formy života, která obsahuje minimálně dvougenerační soužití dětí a rodičů, má trvalý charakter a vykazuje pevné vazby mezigenerační a vnitrogenerační solidarity“ (Tomeš, 2010, s. 239)

„Rodina je skupina osob spojených přímým příbuzenstvím, jejíž dospělí členové a členky na sebe berou zodpovědnost za děti“ (Giddens, 2019, s. 308)

„Rodina představuje skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí.“ (Giddens, 1999, s. 156)

Z psychologického hlediska můžeme rodinu rozdělit na nukleární rodinu, ta zahrnuje pouze otce, matku a děti, pak rodinu širší. Obsahem je širší příbuzenstvo př. prarodiče, tedy, strýcové, bratřenci, sestřenice a tak dále. Rodina, v níž člověk vyrůstá již jako dítě je rodinou orientační, rodinný svazek, který se pozdějším čase zakládá je pak označován jako prokreační. Pro rodinu je velmi důležité, jak se průběhu socializace dokáže vypořádat s funkcemi, které má plnit. Nejčastějším současným rozdělením rodiny je rodina funkční, problémová, dysfunkční a funkční. Podíváme-li se na rozdělení z globálního hlediska můžeme typy rodiny rozdělovat dle různých parametrů, např. dle Rozsypalové et al. (2003, s. 148 – 149)

Funkční rodina – rodina nevykazující žádné problémy, která plní veškeré své funkce, a to jak biologicko-reprodukční, zabezpečovací, výchovnou, ekonomickou, socializační,

ochrannou a podobně. V této rodině je výchova dětí vhodně zabezpečena s plněním rodičovské odpovědnosti.

Problémová rodina – rodina se vykazuje problémy, tyto problémy si dokáže vyřešit sama. Není třeba vnějšího zásahu do rodiny. Z krátkodobého hlediska rodina neplní všechny své funkce. Častým jevem bývají finanční problémy způsobené např. krátkodobou nezaměstnaností jednoho z rodičů. Řešením často bývá snížení finančního rozpočtu v rodině.

Dysfunkční rodina – rodina vykazuje více než jeden drobný problém. Často bývá ohrožena do značné míry, a to více než v polovině funkcí. V této situaci nejsou schopni členové rodiny řešit svoje problémy sama a je třeba zásahu z vnějška, a to od orgánu sociálně právní ochrany dětí, poradny pro rodiny s dětmi a pedagogicko-psychologická poradna. Často je také stanoven ve spolupráci s rodinou sanační plán ve snaze o její obnovu a zabránění rozpadu rodiny.

Afunkční rodina – rodina, která neplní většinu svých funkcí. Velmi často dochází k rozpadu takto nefungující rodiny. Sanace je velmi obtížná ne-li zcela nemožná. Příkladem odebrání dítěte z rodiny a umístění do státního zařízení, nebo rozvod rodičů a rozpad rodiny.

Český statistický úřad (2018) vymezuje pojem **censová společnost**.

je tvořena z osob společně bydlících v jednom bytě na základě jejich příbuzenských nebo jiných vztahů v rámci jedné hospodářící domácnosti. Je to základní jednotka, která se dále nečlení.

Rozlišují se čtyři základní typy **censových domácností**:

domácnost rodinná – úplná rodina – jsou společně žijící manželé, případně druh s družkou s dětmi i bez dětí

domácnost rodinná – neúplná rodina – jedná se o rodinu jednoho z rodičů s jedním či více dětmi

vícečlenná nerodinná domácnost – jsou dvě nebo více osoby v příbuzenském nebo i nepříbuzenském vztahu, které společně hospodaří, ale netvoří rodinnou domácnost

domácnost jednotlivce – tvoří ji jednotlivec, který žije sám a sám i hospodaří

Další možné rozdělení rodiny popisuje Philipp Aries (in Oswell, 2012, s. 178), rozděluje dva typy rodin:

Typ plodivý (rozmnožující se) – důraz je kladem na sílu a majetek rodiny, dítě jako osoba je zanedbáváno

Typ Malthusiánský (kontrola porodnosti) – bohatství rodiny spočívá hlavně v dětech a v jejich budoucnosti

Dle Le Playe (in Keller, 2004) můžeme dělit rodinu na typy tři:

Příbuzenská rodina – tento typ se dle Le Playe (in Možný, 2008, s. 38 – 39) nejvíce vyskytuje u nomádů v Orientu a asijských stepí. Také bývá u obyvatel východní Evropy zaměřených na zemědělské hospodářství. Pro tento typ rodiny je podstatné a také charakteristické udržovat vysokou stabilitu a solidaritu s členy rodiny, a to i s těmi slabšími. Členové rodiny se starají o sebe vzájemně, vzdávají se své odměny za práci ve prospěch rodiny jako celku a nedisponují osobním vlastnictvím. Velká úcta a význam je přisuzována patriarchovi (otci), díky čemuž zůstávání jeho potomci pod jeho vlivem po celý život a jeho slovo má vždy svou velkou váhu v jejich rozhodování.

Nestabilní rodina – vznik tohoto typu rodiny zapříčinil individualismus a industrialismus ve vzdělaných a bohatých vrstvách západní Evropy. Typickým znakem je soužití neprovdaných dětí společně s rodiči. Děti opouštějí po svatbě své rodiče bez pocitu jakéhokoliv závazku a k nim nebo svým sourozencům. Rodiče umírají opuštěni. Rodina je nestabilní a vliv otce se vytrácí.

Rozvětvená rodina – typická zejména pro severní část Německa. Často u rodin s malými vlastníky půdy nebo dělníky. Základem rodiny je rodinný dům, většinou zůstává nejstaršímu synovi a jeho rodině. Rodina nejstaršího syna se pak stává základem, tedy jádrem nové rozvětvené rodiny, která dále udržuje tradici rodiny. (Možný, 2008, s. 38 - 39)

John Hajnal (1953, s. 111-136) rozdělil rodinu na dva typy:

Západoevropský – lidé z pravidla uzavírali manželství v pozdějším věku. Muže kolem dvacátého šestého roku a ženy až po dvacátém třetím roku. Pozdější věk manželství byl ovlivněn hlavně problematikou samostatného bydlení. Tato rodina se dá označit jako nukleární s malou intenzitou příbuzenských vztahů. Děti odcházejí z rodiny brzy, pokud odchází za prací.

Východojižní – u tohoto typu rodiny lidé vstupují do manželství dříve a běžný je i věkový rozdíl mezi manželi. Žena se běžně stěhovala po uzavření manželství do domu manžela. Časté je i soužití více generací v jedné domácnosti. Sňatek není podmíněn ekonomickou situací snoubenců.

1.2 Funkce rodiny

V současné době a situaci je velmi obtížné pro mnohé rodiny jindy bez větších problémů finančních či sociálně zajistit všechny funkce stejnou měrou, jako to bylo dříve, tedy před pandemií Covid – 19 a následným přerušovaným, přesto dlouhodobým nouzovým stavem v ČR. Nejčastějšími potížemi, které rodiny postihují, je neschopnost plnit ekonomickou stránku své funkce. Schopnost zabezpečit rodinu je díky omezené možnosti práce a vyšší nezaměstnanosti, která k lednu 2021 byla 4,2 %, nutné pro většinu rodin částečně omezit svůj rozpočet a rozhodovat o prioritách, které ovlivňují finanční i materiální zabezpečení. Takto ovlivněné rodiny se stávají nechtěně problémové v krátkodobém měřítku a po dlouhodobém působení této situace mohou přecházet do rodiny dysfunkční, která bez podpory a sociální pomoci nemůže plnit své funkce dostatečně.

Dle Krause (2014, s. 80 – 83) se funkce rodiny sestávají z biologickoreprodukční funkce, sociálně-ekonomické funkce, funkce ochranné (zaopatřovací, pečovatelské) a socializačně-výchovné funkci.

Biologickoreprodukční funkce – význam této funkce je důležitý a přínosný pro společnost jako celek i pro jednotlivce tvořící rodinu. Proto potřebuje společnost stabilní reprodukční základnu, aby se rodil takový počet dětí, který tuto perspektivu naplní. Často, a to hlavně v moderní společnosti se dítě stává přítěží či samotnou překážkou pro vývoj profesního růstu a seberealizace obou rodičů. Opakem jsou chudé rodiny, u kterých je dítě spíše přepychem. V posledních letech se stále častěji objevují tendence mít pouze jedno dítě, a to v pozdějším věku. Někteří mladí lidé naopak neuvažují o dětech vůbec, a to ani v budoucnu.

Sociálně-ekonomická funkce – je tvořena mnoha aspekty. Jako celek je rodina významným prvkem v rozvoji ekonomického systému společnosti. Členové rodiny se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry v práci výkonu určitého povolání. Rodina samotná je významným spotřebitelem a je na ní závislý trh. Poruchy této funkce se projevují hmotným nedostatkem rodin a to bývá často v důsledku nezaměstnanosti nebo zvyšování životních nákladů. Ekonomická funkce v současné době zaznamenává určitý posun k návratu k podobě rodiny,

kteří představuje samostatnou ekonomickou jednotku př. je podnikání a rodinné podniky. Které provozují vedle svého hlavního zaměstnání.

Funkce ochranná (zaopatřovací, pečovatelská) – spočívám v zajišťování životních potřeb a to biologických, hygienických a zdravotních. Tyto potřeby se týkají nejen dětí, ale všech členů rodiny. V dnešní době se od rodiny očekává, že se postará o všechny své členy, myslí se tím jak děti, tak i dospělá a také o seniory. Péče přechází ve velké míře na jednotlivé členy rodiny, a to nejen starostlivost samotná, ale i finanční zaopatření. V současné době jsou pacienti dříve propouštěni do domácího ošetření, očkování a pravidelné zubní prohlídky neorganizují školy.

Socializačně-výchovná funkce – rodina funguje také jako první sociální skupina, která učí dítě přizpůsobovat se životu. Pochopit a osvojit si základní návyky a způsoby chování ve společnosti. Hlavní úlohou tohoto socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí a mladistvých na běžný život a zařazení se do společnosti. Nedílnou součástí tohoto procesu je i komunikace s různými generacemi. V současné době se prodlužuje doba, kdy děti a celkově jednotliví členové rodiny komunikují mezi sebou v rámci dvou, ale i běžně i tří generací. Proto je velmi podstatné, aby si děti již od začátku svého života tyto procesy mezigenerační komunikace osvojovali a přijali je za běžné a zcela přirozené.

Odpovědnost za výchovu často rodina přesouvá rodina na školu v očekávání profesionální přístupu učitelů, kteří napraví i výchovné chyby, kterých se rodiče dopouští. Tyto chyby jsou způsobeny různými nevhodnými přístupy ve výchově například přístup liberální (vše je dovoleno), hýčkájící (dítě je rozmazlováno), hypochondrizující (nepřiměřené obavy o dítě), perfekcionista (dítě je směřováno do detailů), autoritativní (plnění strohých příkazů). Za ideální nebo optimální je možno považovat přístup demokratický, založený na vztahu a partnerství, které připouští diskuzi. (Kraus, 2014, s. 81 – 83)

Rekreace, relaxace, zábava – je nedílnou součástí aktivity každé fungující rodiny. Aktivity tohoto typu se týkají všech členů rodiny, pro děti však mají největší význam. Plnění této funkce se projeví zejména v tom, do jaké míry rodina tráví společně svůj čas, jakým zájmovým činnostem se společně věnují a jakým způsobem tráví př. dovolené a podobně.

Emocionální funkce rodiny – je základní funkcí, důležitá a neodmyslitelná pro každou funkční rodinu. Rodina je instituce, která musí vytvářet tak potřebné citové zázemí, pocit lásky a bezpečí. V posledních letech však díky různým aspektům působícím na rodinu jak na celek na příkladem vyšší procento rozvodovosti, nároky na karierní růst a s tím spojený

nedostatek času na dítě. Zapříčiňuje, že tuto funkci plní částečně nebo v krajních případech vůbec ne. Díky tomu narůstá počet dětí citově deprimovaných, nebo i týraných. V tomto důsledku pak se stává problémem zapojení se do běžného života. (Kraus, 2014, s. 81 – 83)

1.3 Proměny rodiny

Rodina je neustále se vyvíjející institucí. V průběhu let se tedy nezůstává stejná a neměnná, ale dochází u ní k neustálým proměnám a vývinu přístupu k dětem i k jednotlivým členům rodiny.

Jako všechny oblasti, i rodina se nevyhnula změnám, tyto změny probíhaly při proměně tradiční společnosti ve společnost moderní.

V tradiční křesťanské společnosti bylo na manželství vždy nahlíženo jako na instituci nezrušitelnou a celoživotní, která je závazná a trvalá. Což dokazuje i rčení: „*Co Bůh spojil, člověk nerozlučuje*“ (Možný, 2008, s. 22)

Pro rodiny v tomto období byla běžná velmi pevná vazba mezi jednotlivými členy rodiny. Rodina byla „jediným útočištěm v krutém světě“ (Lasch, 2012, s. 22–37)

V tomto období byla ženy doma a staraly se o děti a chod domácnosti, muži vydělávali a často byli pracovně mimo domov. Lidé nevnímali žádnou nerovnoprávnost mezi pohlavími.

V šedesátých letech dvacátého století byla představa o modelu pevné a šťastné dvougenerační rodiny. V manželství fungují vzájemně se doplňující a tradičně oddělené role muže a ženy. Při této představě by měla mít rodina alespoň tři děti, to však v té době realita nebyla. Počet dětí měl spíše klesající tendenci, a to i z důvodu zvedající ho se počtu rozvodů. (Možný, 2008, s. 20)

V období od druhé světové války se základ tradiční, stabilní rodiny podstatně změnil a v nejzákladnějších kořenech. Od poloviny dvacátého století jsou zaznamenány změny. (Možný, 2008, s. 21–23)

Legitimním se stal předmanželský sex.

Došlo k vývoji a zpřístupnění technologií, díky kterým se dá zabránit početí dítěte. (nitroděložní tělísko, hormonální antikoncepce). Žena přebírá kontrolu nad možností svého otěhotnění a v dnešní době se dá těhotenství díky těmto prostředkům naplánovat.

V minulosti byl výběr partnera a budoucího ženicha zcela na výběru rodičů nevěsty. Dnes si nevěsta může vybírat manžela sama.

V dnešní době je možné si zažádat o rozvod a vyřídit jej během několika dní, pokud se rodiče domluví mezi sebou na majetkovém vyrovnání a péči o děti. Dříve vyřízení rozvodu bylo o mnoho složitější. Manželství v křesťanském světě bylo považováno za nezrušitelné a doživotní.

Díky dělbě práce dochází k oslabení rodiny. Muži často vyrážejí za prací mimo domov, to má samozřejmě dopady na rodinný život. Dochází ke snížení reprodukce, péči o starší členy domácnosti postupně začínají přebírat státní instituce jako jsou domovy důchodců, školy, nemocnice a podobně. Vzniká volný čas na zábavu.

Hlavní funkcí tradiční rodiny a jejím smyslem bylo početí dětí a jejich výchova. Běžné bylo, že rodina měla více než jednoho potomka. V současné době je běžné jedno dítě, k čemuž velmi výrazně přispěla účinná antikoncepce.

Ženy začínají budovat svoji vlastní pracovní kariéru a jejich úloha v domácnosti je více v pozadí. Jejich postavení vůči mužům se stává rovnocenným. Častěji se také můžeme setkat s případy, kdy žena vykonává čistě „mužskou“ pracovní pozici.

Proměnu o šedesátých let dvacátého století je možné shrnout do důležitých bodů:

- Počet rozvodů a rozchodů se zvýšil
- Vzrostl počet neúplných rodin
- Pokles počet sňatků
- Počet porodů se snížil
- Počet pracujících žen a párů, kde oba partneři jsou zaměstnání
- Počet porodů mimo manželství vzrostl

(Singly, 1999, s. 87)

Koncem dvacátého století v České republice, rok 1989, se stal revolučním a přelomovým pro oblast rodiny. Došlo k velmi významným změnám společnosti, a to mělo v důsledku dopad i na rodinu a na změny v přístupu k ní. Díky to otevření hranic států se otevřeli i nové možnosti. Lidé začali cestovat a poznávat okolní země. Začali k nám pronikat nové a moderní technologie a technologické postupy zejména ze západních zemí. Ženy jsou více emancipované a chtějí budovat svoji pracovní kariéru, díky tomu oddalují své mateřství, plánují vstup do manželství i počet budoucích potomků.

E. Durkheim nazval rodinu tradiční jako „manželskou rodinou“, rodině dnešní doby pak odpovídá spíše název „vztahová rodina“.

Rodina je *čím dál víc „soukromou záležitostí“ a současně čím dál více věcí „veřejnou“* (Durkheim, 1888)

Rodina se stává závislejší na státních institucích a státě. Hlavní úlohu hraje škola a školka, závislost na příbuzných se naopak snižuje. Je zaznamenána větší nezávislost manželů na širší rodině a nabývá individualita jednotlivých členů. Důležitým prvkem se stává autonomie jedince. Dle Singly (1999, s. 80 – 84) je to právě stát, který napomáhá a zvyšuje nezávislost jedince na druhých, především na ekonomické úrovni. V tomto ohledu poskytuje pomoc prostřednictvím sociálního zabezpečení a dalších možností podpor.

U dnešní moderní rodiny není již tolik důležité ekonomické dědictví, důraz je spíše více kladen na vztahy mezi členy rodiny a jeho vzdělanostní kapitál. (Singly, 1999, s. 79)

Vztahy v rodině nemají již tak velkou hodnotu. *„Důležité je, aby byl člověk šťasten sám za sebe.“* (Singly, 1999, s. 82 - 83)

Dle Iva Možného (2008, s. 174), klesá nezávislost na rodičích, zároveň je v dnešní moderní době typická stále větší závislost na sdělovacích prostředcích a masmédiích obecně. Stabilita partnerství se snižuje, stoupá počet rozvodů a počet párů žijících v nesezdaných partnerských vztazích se zvyšuje.

1.4 Manželství a nesezdaná soužití

„Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“ (Zákon č. 89/2012 Sb.)

Tak jako rodina i manželství prochází změnami. Lidé v moderní době vnímají manželství jinak. Dříve manželství byla hlavně uzavírána z rozumu, podstatnou roli hrál především majetek. Manželství bylo velmi důležitým rozhodnutím v životě a také jeden z nejdůležitějších životních cílů, hlavně pak u ženy. Běžné bylo, že manžel vydělával peníze a žena se starala o domácnost a děti.

Manželství bylo statusem dospělosti, vlastní soběstačnosti a nezávislosti na rodičích, současně bylo také spojeno s rodičovstvím. V současné době jsou v manželství velmi důležité city a podstatou a podstatou jeho existence je štěstí jedince. (Rabušic, 2001, s. 190 - 193)

„Manželské vztahy se mění v závislosti na sociálním postavení jednotlivců“ (Singly, 1999, s. 82-83)

Teorie směny, se kterou přichází Becker (1981) vychází z názoru, že ženy a muži při uzavření sňatku obchodují. Pár se bere, protože díky sňatku získají více, než kdyby zůstali svobodní. Zaměstnanost žen v sedmdesátých letech značně vzrostla i tím vzrostly i možnosti výdělků a ekonomická nezávislost. Vzhledem k těmto změnám si ženy mohly začít své partnery vybírat.

Delší a důkladnější hledání a vybírání vhodného partnera vede k většímu počtu nesezdaných párů, párů praktikující soužití na zkoušku. Rabušic definuje nesezdané soužití takto: „*Formou soužití dvou jedinců opačného pohlaví, kteří žijí ve svazku podobném manželství, to je mají spolu intimní sexuální vztahy, společně bydlí a společně hospodaří, avšak nejsou oficiálně sezdáni*“ (Rabušic, 2001, s. 193)

Soužití, které není sezdáno je soužití individualizované, to umožňuje mít pocit svobody. (Rabušic, 2001, s. 193-201) Jedinec má pocit nezávislosti na partnerovi. Soužití na zkoušku nabízí partnerům možnost poznat se lépe a hlouběji, toto umožňuje zjistit, jak si pár vzájemně rozumí a zda vztah bude fungovat. Pokud některý z partnerů neplní očekávání toho druhého, pár se „rozejde“. Díky soužití na zkoušku nemají oficiální závazky. V současné době je časté soužití partnerů bez sňatku, současně si zakládají rodinu s potomky. Výhodou soužití bez sňatku je v základu snadné ukončení proti legitimnímu sňatku. U legálního manželství je nutné pro jeho zrušení, tedy rozchodu, podstoupit rozvodové řízení a domluvit se na majetkovém vyrovnání obou manželů, současně se řeší péče o děti.

V současné době je stále modernější i soužití oddělené, též známé jako Living Apart Together (LAT). „*Oddělené soužití vyjadřuje stav, kdy dva lidé opačného pohlaví patří k sobě; jejich okolí ví, že spolu žijí, avšak každý z partnerů si ponechává své vlastní bydlení a své vlastní hospodaření*“. Výhodou je, že se žena nemusí starat o muže v běžném životě a muž se nemusí starat o ženino finanční zabezpečení. (Rabušic, 2001, s. 201)

Jedinci mají také možnost zůstat zcela bez partnera. K takovému rozhodnutí může dojít jak dobrovolně, tak i nedobrovolnou cestou. Důvodem nedobrovolné svobody může být kariéra, jedinci si uvědomují, že vlivem nedostatku času, by se partnerovi a dětem nemohli věnovat. Důvodem nedobrovolné samoty může také být špatný zdravotní stav nebo fyzický hendikep, případně duševní stav člověka. (Rabušic, 2001, s. 201-203)

V poslední době se stále častěji ve svém okolí můžeme setkat další formou partnerského soužití, a to dvou jedinců stejného pohlaví. Homosexuální páry vyvolávají stále rozporuplné názory a mohou vyvolávat i pohoršení. V současné době, však většina obyvatel tyto páry akceptuje a považuje jejich soužití za běžné. V minulosti byla homosexualita za jistý druh úchyvky nebo psychické onemocnění. Česká republika v roce 1961 s rozvojem společnosti zrušila i nezákonnou homosexualitu. (Rabušic, 2001, s. 203)

V České republice byl dne 15. 3. 2006 s účinností od 1. 7. 2006 schválen zákon č. 115/2006 Sb. (Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů). Tento zákon nezlegalizoval sňatky mezi homosexuály, nepřiznal nárok na vdovský či vdovecký důchod, ani společné jmění. Umožňuje partnerům po sobě dědit a získávat informace o zdravotním stavu partnera, současně ukládá i vyživovací povinnost. (Zákon č.115/2006 Sb.)

1.5 Rodičovství

Nejvýznamnější události v lidském životě je rodičovství. V současnosti bývá často páry plánované. Díky antikoncepci dnes mohou ženy ovlivňovat a rozhodovat o svém těhotenství a také o tom kolik a kdy bude mít děti. Rozhodnutí stát se rodičem je dáno přirozenou lidskou potřebou rozmnožování se a je to důležité a podstatné rozhodnutí. Často jde o jeden z faktorů pro rozhodování o rodičovství, jak subjektivní preference, tak v nemalé míře ekonomická situace.

V minulosti bylo rodičovství svázáno s manželstvím. Dnes tomu tak již není. Podle Paloncyové (2003, s. 13) je rodinná problematika definovatelná takto: „*dítě nemusí vyrůstat v úplné rodině a může být vychováváno stejně dobře jedním rodičem jako oběma společně*“ Autorka také upozorňuje, že mladí lidé nesdílejí názor z dřívějších dob, kdy se dítě mělo rodit pouze do manželství. Toto rozhodnutí je zřejmě ovlivněno současným rostoucím vzděláním.

Rozhodnutí o rodičovství není jednoduchou záležitostí. Důležitým faktorem, který má zásadní vliv nejen na rodičovství, ale i na počet budoucích potomků jsou ekonomické možnosti partnerů. V případě mateřství žena musí na nějaký čas opustit práci, to vede často ke snížení příjmů v rodinném rozpočtu. Následně může mít toto rozhodnutí vliv na vzdělání, možnou pracovní kariéru a možnosti vlastního bydlení.

V tradiční společnosti byla péče vždy v rukou matky, dnešní doba již tuto tradici nesdílí, je přežitkem, který téměř zanikl. Důkazem je možnost rodičovského příspěvku, který pobírá

matka nebo otec. Otec má také možnost pobírat rodičovskou dovolenou, a to od narození dítěte až do čtyř let věku dítěte. (Úřad práce, 2021)

Důvodem rozhodnutí otce zůstat na rodičovské dovolené nemusí být pouze finanční stránka, může se jednat také o jeho vlastní rozhodnutí, potřebu věnovat se svým potomkům.

V dnešní společnosti se objevují názory, že děti znamenají omezení osobní svobody. Rodiče na sebe musí převzít plnou odpovědnost za výchovu a péči o své dítě. Ve výzkumu s názvem Rodina 2001 se 50 % respondentů mezi 25 -29 lety považovali založení rodiny za omezení osobní svobody rodičů. (Paloncyová, 2003, s. 15)

V dřívějších dobách byly běžné rodiny s více dětmi. Dnes mají rodiče možnosti počet dětí plánovat a většinou to i dělají. V 90. letech se podstatně snížil počet mladých lidí s preferencí o rodinu s větším počtem dětí a zvýšil se počet preferencí na jedno dítě. Trendem však zůstává ideální rodina o dvou dětech, jak vyplynulo z výzkumu Rodina 2001. (Paloncyová, 2003, s. 14)

Tabulka 1: Typy rodiny (vlastní zpracování)

Typ rodiny	Rok 1980		Rok 1991		Rok 2001	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Úplné rodiny	2556,8	66,0	2512,9	62,0	2 333,6	54,6
Neúplné rodiny	325,1	8,4	434,4	10,7	576,4	13,5
Nerodinné domácnosti	55,0	1,4	14,7	0,4	84,5	2,0
Domácnosti jednotlivců	938,8	24,2	1089,6	26,9	1 276,2	29,9
Rodiny a domácnosti celkem	3 875,7	100,0	4051,6	100,0	4 270,7	100,0

Zdroj: vývoj počtu rodin a domácností v české dle (c) ČSÚ, 2001

Tabulka jasně ukazuje, že se od roku 1991 začaly snižovat počty úplných rodin. Mezi roky 1991–2001 se počet snížil o 180 tisíc. Zároveň se začaly zvyšovat počty neúplných rodin a

počet rodin jednotlivců. V roce 2001 byl zaznamenán nárůst o 142 tisíc u rodin neúplných a o 186 tisíc u domácnosti jednotlivců, oproti roku 1991.

2 RODINNÁ POLITIKA V ČR

Následující kapitola se zabývá analýzou situace rodin, jejich očekáváními vůči státu, ale i českou rodinnou politikou v mezinárodním kontextu, rodinnými potřebami a finančními dopady rodinné politiky.

2.1 Analýza situace rodin

SWOT analýza

Tato analýza prokázala, že rodina je v české společnosti velmi vysoce ceněnou hodnotou. Je mnoho příkladů, kterými je může ČR inspirovat při podpoře rodin. Podle výsledků v této analýzy je zjevné, že při dalším plánování opatření v rodinné politice je nutné brát zřetel na silný dopad mateřství na zaměstnanost žen. Díky tomu i na propad životní úrovně rodin s dětmi, zvyšující se vzdělanost žen a nízkou porodnost. Je podstatné se zaměřit především na vystavění infrastruktury služeb pro předškolní péči a řešit dále potřebu sladit práci a rodinný život, nedostatek příjmů rodina a také diskriminaci žen. V ČR je velmi aktuální hrozba nízké plodnosti a s tím spojené stárnutí populace, nová řešení a výzvy v zajištění standartu pro rodiny a vyřešení dopadů péče na ženy a muže. Je nutné dále pracovat na podpoře příznivého klimatu ve společnosti pro všechny typy rodin a zmenšit co nejvíce bariéry a společenský tlak, který musí mnohé rodiny čelit.

Tabulka 2: SWOT analýza

Stránky silné	Stránky slabé
Rodina – silná hodnota ve společnosti.	Není zcela možné sladění péče o rodinu a zaměstnání – chybí zejména flexibilní úvazky a služby péče o předškolní děti.
Hlavní problémy rodinné politiky.	Vysoké náklady na potřeby rodin – př. bydlení a také služby předškolní péče.
Inspirace z příkladů EU.	Nevýhodné postavení žen a osob staršího věku na trhu práce – toto má negativní dopad na rodiny.
Flexibilní systém rodinné politiky v ČR umožňuje čerpání rodičovského příspěvku.	Mateřství má vysoký vliv na zaměstnanost žen – výsledkem je nízká zaměstnanost žen

	s dětmi do šesti let a znatelný rozdíl v příjmech mužů a žen.
--	---

Příležitosti	Hrozby
Podíl plánovaných bezdětných rodin je malý.	Nízká porodnost.
Vysoce kvalifikované české ženy.	Rostoucí neplodnost párů.
Vysoká zaměstnanost u žen s dětmi nad 11 let věku i osob do 59 let.	Velké ohrožení rodin s jedním rodičem v části pracujících žen a žen nad 65 let věku (osamělé seniorky). Hrozí též dědičnost chudoby z generace na generaci.
Oproti EU nižší míra ohrožení příjmovou chudobou u rodin s dětmi.	Nízká zdravá délka života, stárnutí populace.
Vysoký zájem zapojení se do péče o rodinu u mužů.	Vysoká míra rozvodovosti a nízká hodnota skutečně vypláceného výživného na dítě.
Vysoký zájem o vícerychlostní rodičovskou dovolenou.	Vysoký rozdíl mezi finančním ohodnocením mužů a žen.
Zavedení právního nároku pro umístění dětí do veřejného předškolního zařízení od raného věku, a to za účelem vyřešení porodnosti.	Vysoká zadluženost rodin (především v Praze).
Zájem o využití možnosti homeoffice zaměstnanci, odbory tuto možnosti podporují, malé a střední firmy jsou rezervované.	Vysoký počet dětí, které žijí mimo standardní bydlení.

Nízká porodnost

Česká republika vykazovala dlouhodobou nízkou porodnost, a to pod hladinou 1,3 dítěte na jednu ženu. V roce 2014 dochází k nárůstu porodnosti a v roce 2017 se hodnota porodnosti zvýšila na 1,69 dítěte na jednu ženu. (ČSÚ, 2018)

Tyto posuny však nestačí k přirozené reprodukci, která je podstatná až na hodnotě 2,1. Zejména se jednalo o pozitivní vývoj u věkové skupiny 25–29 let, dále znatelný pozitivní vývoj u věkové skupiny 30–34 let. U ostatních států – západoevropských neklesla pod průměrný počet 1,7 a některé státy vykazují cca 1,9 na jednu ženu a dítě. Toto se týká zejména Francie a Švédska. (ČSÚ, 2018)

V souvislosti s tímto problémem míra porodnosti dosahovala největšího propadu v letech 1994–2002. Počet živě narozených dětí klesl v průběhu deseti let z 131 tisíc v roce 1990. Pokles byl až pod hranici 90 tisíc v roce 1999. Od roku 2013 se počet narozených dětí postupně začal zvedat a v roce 2017 se narodilo 114 tisíc živých dětí. Je to největší počet narozených dětí od roku 2011. Vlivem poklesu porodnosti a klesl i počet obyvatel a to z 10,36 milionu obyvatel (rok 1990) na pouhých 10,2 milionu obyvatel (rok 2002). Aktuálně je počet obyvatel v ČR 10,7 milionu. (ČSÚ, 2020)

Založení rodiny v pozdním věku

Současné Evropské trendy vedou ke znatelným posunům narození dětí, vyšší věk rodičů je dnes dost častou záležitostí. V roce 1990 byl průměrný věk ženy při první porodu 22,5 let v roce 2015 – 2017 byl věk již posunut na 28,9 let. (ČSÚ, 2017)

Od roku 2011 je větší část úrovně plodnosti tvořena ženami ve věku mezi 30 a 34 lety. V porovnání se západoevropskými státy v ČR ženy rodí v pozdějším věku méně často. Důvodem je, že páry odkládají především možnost početí druhého dítěte, to může způsobit, že žena rodící ve vyšším věku již druhé dítě porodit nestihne. (Šprocha, 2011, s. 211-233)

Tento trend se týká především žen, studujících vysoké školy, v průměru mají tyto ženy 0,4 dětí méně, než ženy vzděláním zdeláním. (Šprocha et al., 2016. s. 474-499)

2.2 Očekávání rodin vůči státu

V oblasti tvorby těchto politiky by se měly reflektovat postoje napříč obyvatelstvem, jenže tohle si nemyslí 42 % dotázaných dle výzkumu Sociologického ústavu AV ČR (2011). Zhruba 9 z 10 dotázaných souhlasí s umístěním družiny u každé základní školy. Výrazně nadpoloviční podpora je dále u zavedení otcovské dovolené, zvýšení rodičovského příspěvku, zvýšení přídavků na děti a dále placení výživného státem na děti, který by pak po dlužnících to výživné následně vymáhal. Oblíbenou volbou je i vícerychlostní rodičovská volba a zvýšení počtu jeslí, které by se těšilo oblibě u 63 % dotázaných.

Očekávání jsou také odlišná u jednotlivých věkových skupin a u odlišných pohlaví, což se odvíjí od jiného životního směřování a hodnotové orientace. (Sociologický ústav, 2016) Ženy zajímá dostupnost a finanční náročnost předškolních zařízení, zatímco muži se spíše specializují na teoretické plánování rodiny, což je věc, se kterou primárně nesouhlasí spíše ženy, neboť na nich leží hlavní břímě, co se týče péče a logicky by tedy politiky na podporu porodnosti měly být zaměřeny na odlehčení a zapojení mužů do péče. (Sociologický ústav, 2019)

Struktura nejen společnosti, ale i rodin a domácností obecně se v čase přirozeným vývojem mění, a ne vždy stát stihá adekvátně reagovat. Rodina je sice stále pro mnoho lidí prioritou a podle většiny dotázaných je v pořádku, když spolu lidé žijí, aniž by plánovali sňatek, ale pro necelou třetinu je stále důležité, aby se dítě narodilo až po svatbě. (Kyzlinková, Šťastná, 2016, s. 111 – 128) Naprostá většina ale v každém případě upřednostňuje vlastní hmotné zajištění, jako je třeba společné bydlení, stabilní zaměstnání a dostatek financí, přičemž přístup k financím např. přes hypotéku může být pro nesezdané páry mnohdy náročný. (Sociologický ústav, 2017) Čím dál více se jak od mužů, tak od žen očekává kombinování práce s výchovou a péčí o děti, s tím, že do rodinného rozpočtu by měli přispívat oba, ale také se zde objevuje společenský rozpor mezi „finančně by měli přispívat oba“ versus „muž má vydělávat a žena se má starat a o dítě a domácnost“, reálně se to ale málo promítá do ekonomického chování rodin, což nás přivádí k dalšímu problému rodinné politiky, a to malé jistotě zaměstnání v tuzemských podmínkách – je zde velmi vnímán konflikt mezi rodinnými rolemi a dlouhou pracovní dobou, prací v nestandardních časových pásmech a nízkým výdělkem. Častěji tento problém vnímají spíše matky samoživitelky. (Chaloupková, 2013, s. 7-26)

2.3 Česká rodinná politika v mezinárodním kontextu

Rodinná politika v prostředí ČR je realizována pomocí tří pilířů, a to přes různé daňové úlevy, přes přímou sociální podporu, a nakonec přes veřejně dostupné služby ve formě např. sociálního bydlení a předškolní či rané školní péče.

Daňové slevy a úlevy jsou koncipovány spíše pro rodiny s dětmi s vyšším příjmem, protože ty jsou schopny reálně všechny slevy čerpat (sleva na dítě, manžela a školkovné), ale také představují riziko v případě postupného rozvratu hospodaření v rodině. Dávky se koncentrují, především na rodiny s dětmi do čtyř let věku a ohrožené chudobou, zatímco např. v pilíři veřejných služeb ČR dlouhodobě zaostává, i přesto, že přínos takových služeb je nesporný a umožňuje rozvoj potenciálu dotčených osob a snížení nerovnosti a patologických jevů. (Jenson a Saint-Martin, s. 77 – 90, dále Esping-Andersen, 2009)

Daňové úlevy jsou z hlediska rodiny v rámci státního rozpočtu financovány poměrně štedře, a to nad průměr zemí OECD vždy zhruba o cca půl procentního bodu. (© OECD, 2021)

Co se týče přímé sociální podpory rodin s dětmi, zde lze dlouhodobě zaznamenat zcela opačný trend. Ve struktuře výdajů došlo od vzniku ČSFR do roku 2012 k poklesům výdajů, za to vzrostly výdaje na rodičovský příspěvek a příspěvek na bydlení. V letech 2012 – 2017 poklesly i výdaje na rodičovské příspěvky, zatímco výdaje na příspěvky na bydlení a dávky péstounské péče rostly. ČR se v této oblasti pohybuje na přibližně polovině průměru EU a většina této pomoci se koncentruje na rodiny s dětmi do 4 let. (© OECD, 2021 a © MPSV, 2019)

Třetí pilíř rodinné politiky, tedy výdaje na služby pro rodiny s dětmi výrazně zaostává oproti zemím OECD – ČR zde vydává zhruba polovinu průměru OECD, zatímco dlouhodobým trendem těchto zemí je investování do rozvoje a vzdělávání u těchto služeb, pro představu v roce 2015 došlo v ČR k navýšení investic na úroveň 0,54 % HDP, zatímco u zemí OECD se tato hodnota pohybovala kolem 1 % HDP. (© OECD, 2021)

2.4 Potřeby rodin

Rodiny mají mnoho potřeb. Tato kapitola se zaměří na ty nejcitlivější.

Bydlení pro rodiny s dětmi

Dostupnost bydlení v ČR začíná být více a více problematictější kvůli nízkému počtu nově postavených domů a bytů, což je podpořeno nejstrmějším růstem ceny nemovitostí v celé

EU (společně s Irskem a Portugalskem) a začíná být nedostupným statkem i pro střední vrstvy.

U stávajících bytů je mnohdy problém s nevyhovujícími parametry, ať se již jedná o vhodná okna, redukce tepelných ztrát pomocí zateplení, nevyhovující sociální zařízení např. ve formě socialistických dřevotřískových nebo umakartových jader, které se toho času instalovaly z důvodu snížení nákladů a urychlení zástavby pomocí typizovaných prefabrikovaných bloků a po mnoha letech už nedosluhují, už dávno přestaly sloužit, jen kvůli vysoké nákladnosti stavebních úprav a absenci stavební dokumentace není možné je jednoduše nahradit. Už tak mohou náklady na bydlení tvořit u nízkopříjmových skupin obyvatelstva až 65 %. (© ČSÚ, 2019). Tyto problémy významně odlehčují dávky jako příspěvek a doplatek na bydlení, nicméně to nic nemění na fakt, že v mnoha případech bydlí rodiny v nevyhovujících podmínkách, nebo na ubytovnách či azylových domech. (© Platforma pro sociální bydlení, 2018)

Kvalitní a dostupná péče pro děti do tří let věku

Současným aktuálním problémem v ČR v péči o děti předškolního a školního věku je nedostatečná nabídka kvalitních, místně a finančně dostupných služeb, které by odpovídaly představám a přáním rodičům. Česká republika je za tuto nedostatečnost dlouhodobě kritizována Evropskou komisí. (Country Report Czech Republic, 2017)

Poskytování služeb péče o předškolní děti v MŠ, dětských skupinách a poskytování služeb pomocí živnostenského oprávnění upravuje v ČR Český správní řád. Ve školním roce 2017/2018 byla více než pětina z celkového počtu dětí žádajících o umístění v MŠ odmítnuta (33 237 žádostí). Největší počet odmítnutí byl u dětí mladších 3 let. (©MŠMT, 2018)

Díky přijetí zákona č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů narůstá počet zařízení pro děti. V roce 2019 bylo více než 900 zařízení pro děti, což je velká výhoda. Naopak nevýhodou je poskytování těchto služeb na základě živnostenského oprávnění, a to vlivem finanční nedostupnosti a lokální nevyváženosti. Za místo v soukromé MŠ bylo v roce 2018 vyšší než 5000 Kč. (©MŠMT, 2018)

Flexibilní formy práce

V ČR nyní není dostatečná nabídka s flexibilními formami práce v rámci pracovního poměru. Především se jedná o práci s pružnou pracovní dobou, zkrácené pracovní úvazky, možnost práce z domova „home office“ a další. V zahraničí je práce flexibilní formou často zastoupena ve větší míře, než-li v ČR. Ta se řadí mezi průměr. (©FAEI.CZ, 2017)

Flexibilní formy práce jsou velmi žádanými, a to především u rodin s malými dětmi, kde si může rodič upravit svoji pracovní vytíženost ve prospěch dítěte (např. s otevírací dobou školky). Současná situace ukázala firmám možnost nového fungování svých zaměstnanců formou práce „home office“. Tato možnost práce z domova je právě tou flexibilní prací, která umožní rodinám s dětmi upravit svoji pracovní dobu a firmám nabízí benefity ve formě ušetření na pronájmu pracovních prostor (kanceláří) a režijní náklady na jejich provoz (voda, elektřina, náklady na občerstvení zaměstnanců). Prostředky takto získané mohou pak investovat do rozvoji svých zaměstnanců, lepších platů nebo expanze firmy. Současně také firmy podpoří a získají spokojenost svých zaměstnanců. (Orpen, 2016, s. 113-115)

Preventivní a podpůrné služby pro rodiny s dětmi

Všechny partnerské, rodinné i manželské vztahy zahrnují mimo sympatií i konflikty. Mnoho konfliktů není řešeno včas a správným způsobem a mohou přerůst do závažnějších problémů. Tyto situace nastávají i protože není konfliktům věnována patřičná pozornost ve sféře primární prevence. V současnosti v ČR chybí větší podíl systému výchovy ke vzvládání a prevenci problémů v rodině. Rodiny také velmi často neumějí pomoc vyhledat nebo jsou pro ně služby (terapeuti, manželská a rodinná poradna, sociální pracovník) finančně, místně nebo časově nedostupné. Existuje zde možnosti i využít poradny bezplatné, ale jejich objednávací doby jsou velmi dlouhé. Obdobné problémy jsou i v rámci terénních služeb.

Např. pedagogicko-psychologické poradny mají objednávací lhůty 3 měsíce a více. Organizace rané péče zaměřené na autistické děti mají objednávací lhůty 6 měsíců. Dětské psychologové, kteří pracují „na pojišťovnu“, mají rovněž 3–4 měsíce objednávací lhůty. U dětských psychiatrů jsou objednávací lhůty ještě delší.

Charakteristika služeb primární prevence

Služby primární prevence nemají legislativní ukotvení jako služby sekundární (sociální služby). Jsou však velmi potřebné, a to především proto, že umožňují zkoumání možných příčin a předpokladů výskytu sociálně negativních jevů. Současně také umožňují hledání

možností, jak jim zabrání nebo jejich důsledky co nejvíce zmírnit. Celkový dopad těchto služeb na rodiny je čistě preventivní, podporuje stabilitu rodiny a snaží se zabránit jejímu rozpadnutí. Služby podporují a usnadňují založení rodin, udržení jejich stability, zkvalitňují také vztahy v rodině a odporují rodičovskou péčí o děti a jejich výchovu, pomáhá též se sladěním práce a rodiny. Samotné služby zahrnují celou škálu možných aktivit zabývajících se činnostmi jako je vzdělávání, osvětové činnosti, tréninkové a jsou zacíleny na členy rodinné pečující a závislé, také na těhotné ženy a jejich partnery a dále na širší rodinu. Vše je založeno také na aktivitách vedoucí k pozitivnímu rodičovství a přezpívá k rozvoji dítěte.

Cochemský model

Je jedním z nástrojů pro přecházení konfliktů rodičů při řešení opatrovnických sporů. Popisuje interdisciplinární spolupráci všech profesí a institucí, které se účastní rozvodového řízení. Všichni účastníci ve spolupráci se soudem uzavřou dohodu, kterou poté dodržují a respektují. Jediným cílem je dobro dítěte a jeho právo na oba rodiče.

Registrované partnerství

V České republice je možno od roku 2006 uzavírat registrované partnerství. Za prvních 11 let se registrovalo 2647 párů. Registrovaní partneři mohou získat informace o zdravotní stavu druhého partnera, nebo po něm můžou dědit majetek, stejně jako v manželství. Nemají však nárok na společné jmění při ztrátě partnera a nemají nárok na vdovský důchod. Sirotčí důchod potomci také nezískají, protože zákon registrované dvojici adopci zakazuje. Děti mají soužití s registrovanými partnery i v běžném životě složité, a to zejména při rozpadu partnerství nebo úmrtí jednoho z rodičů. Zároveň je i problematické získat některé dávky a daňové úlevy.

Péče otců

V posledních letech je postupně vzrůstající zájem mužů aktivněji se zapojovat k výchově dětí od narození a podílet se na jeho rozvoji. Mnozí otcové nastupují na rodičovskou dovolenou nebo se můžou rodiče střídát, a to neomezeně krát. Muž musí vždy být s dítětem minimálně 7 po sobě jdoucích kalendářních dnů. Díky možnosti střídání obou rodičů můžeme očekávat i zvýšení porodnosti, rodiny s vyrovnanými příjmy si tak mohou role vyměnit.

Zapojení mužů do péče o děti a domácnosti umožní proměnu společenských stereotypů, ty se projevují z hlediska přístupu k ženám, kde že na hlavně vnímána jako pečovatelka, a naopak muž jako hlavní živitel. Mnohdy bez reálného pohledu na rodinu samotnou. Tento

tlak, díky střídání se v péči, odpadá. Výzkumy prokazují, že zájem péče o děti se u mužů zvyšuje. V roce 2015 projevilo zájem o otcovskou 40 % mužů a 40 % by zájem mělo za určitých podmínek. (Kuchařová, Peychlová, 2016)

Finanční zabezpečení rodičovství

Zajištění finančního zabezpečení v rodičovství začíná již pár týdnů před porodem, a to poskytováním mateřské a posléze rodičovské dovolené. Mateřská dovolená je poskytována v délce 28 týdnů (v délce 37 týdnů v případě narození vícero dětí). Následně je poskytována rodičovská dovolená až do tří let věku dítěte. Systém ČR v podpoře rodin s předškolními dětmi je tvořen pojistnou a nepojistnou poporodní péčí, tedy pomocí v mateřství, otcovskou poporodní péčí a rodičovským příspěvkem. Rodičovská dovolená a otcovská poporodní péče je odvozená z příjmů jejich předchozích platů. U mateřské dovolené je od roku 2020 u jednoho dítěte možnost čerpání celková výše 300 000 Kč a u vícero dětí pak 450 000 Kč. Bohužel i přes tuto pomoc rodiny zaznamenávají finanční propad v příjmech oproti dvěma pracujícím dospělým. (Zák. č. 262/2006 Sb. § 195)

Sociálně slabší rodiny mohou čerpat při narození prvního nebo druhého dítěte také jednorázovou dávku porodného, a to v případě, že v kalendářním čtvrtletí předcházejícím narození dítěte byl příjem nižší než 2,7 násobek životního minima. Výše porodného pak činí na jedno dítě 13 000 Kč na každé další 10 000 Kč (při vícero dětech). Za dítě se považuje pouze živé dítě zapsané do matriky.

Ochrana dětí a ochrana postava sólo rodičů

Rodiny, které jsou tvořeny pouze jedním rodičem a dítětem nebo více dětmi jsou nejvíce ohroženy chudobou. V roce 2018 bylo až 30,1 % sólo rodin ohrožená chudobou. V současné době žije v oběma rodiči 72 % dětí a v rodině pouze se jedním rodičem 12,4 % dětí. (MPSV, 2019)

Hlavním zdrojem příjmů u sólo rodičů je jejich výdělečná činnost, v 90 % případů se jedná o ženy. Bohužel kvůli složitosti kombinování práce a péči o dítě stále více matek zůstává nezaměstnaných. Jsou tedy závislé na čerpání příspěvků od státu – v roce 2018 čerpalo příspěvek na živobytí 19,2 tisíc sólo rodičů měsíčně.

Situace sólo rodičů

Rodič, která je tzv. sólo a musí se o dítě starat musí velmi tvrdě pracovat a přizpůsobovat svůj život péči, aby mu dítě nebylo z péče odebráno. Druhý rodič se dá nazvat „černým pasažérem“. Rodiče, kteří jsou sólo často využívají k finančnímu zabezpečení rodiny práci (někdy více prací), pomoc známých, dávky a mnohdy také půjčky. (MPSV, 2019)

Dopady na děti

Děti nejvíce pociťují nepříjemnost situace nekompletní rodiny a současně s tím i nedostateční materiální zázemí. Pro rodiče je složitější upravit si čas mezi prací a rodinou, děti mají složitý přístup ke školní a mimoškolní aktivitám. Tyto komplikace mohou vést ke zhoršení prospěchu oproti jejich vrstevníkům.

Výživné

Neochota některých rodičů platit „alimenty“, tedy výživné na dítě vytváří komplikace pro sólo rodiče, pečujícího o nezaopatřené dítě. Určování a vymáhání výživného má taktéž nejednotný systém a mnohdy je třeba vymáhat dlužné výživné soudní cestou. Podle ministerstva spravedlnosti rodiče v průměru platí 2000 Kč měsíčně, avšak dle společnosti Aperio se pohybuje výživné mezi 2–5 tisíce Kč. Průměrné výživné se v roce 2015 zvýšilo na 2526 Kč a v roce 2019 pak na 3500 Kč. Celková částka výživného se ovíjí od průměrného mzdy rodiče, kterému je výživné vypočteno. (©Ministerstvo spravedlnosti, 2019)

Rovnostářštější odměňování mužů a žen

V současné situaci jsou negativní dopady péče o děti či závislé seniory velmi aktuálním tématem a lze díky nim spatřovat rozdíly mezi příjmy mužů a žen. V roce 2016 průměrný rozdíl v platech mužů a žen v ČR 21,8 % což je více než v hodnocení EU-28 kde je úroveň 16,2 %. V konkrétních částkách pak činil rozdíl v roce 2017 v průměrných platech žen a mužů větší částku než 85 tisíc Kč ročně, rozdíl tedy činí téměř 7 tis Kč měsíčně. (© ČSÚ, 2017)

Možnost rozhodnout se sám, že budeme pečovat o osobu blízkou by neměla být doprovázena obavami z důsledků karierního a finančního dopadu na rodinu. Osobě, která pečuje by měla být umožněna cesta, jak zabezpečit nejen osobu o kterou pečuje, ale sebe sama a měl by jí být umožněn důstojný život v době pečování, a i po návratu na trh práce nebo odchodu do důchodu.

Negativní dopady pro rodiny

Platové nerovnosti udržují jistou dělbu rolí v rodině i na pracovním trhu. Tato pevná dělba práce umocňuje muže jako na hlavního živitele, díky tomu jsou muži odrazováni od aktivnějšího zapojení do péče o děti. Ženy jsou zase naopak dlouhou dobu drženy mimo pracovní trh, díky času stráveném rodičovstvím. (Arole, 2013)

Nižší ohodnocení práce žen, snižuje jak reálnou cenu práce, tak i průměrnou mzdu. Tato skutečnost nemá dopad pouze na rodiny, ale i na stát, který dostává menší podíl na daních a musí vynakládat větší prostředky na ženy a jejich rodiny ohrožené chudobou. Dalším důsledkem nerovnoměrného ohodnocení je i menší mzda žena a tím v budoucnu i nižší starobní důchod, de se opět můžeme dostat k ohrožení chudobou v seniorském věku, které musí stát vyřešit. V roce 2017 činil platový rozdíl mužů a žen v ČR 18 %. (Volejníčková, 2015)

Podpora demografického růstu

Současným trendem je posunutí hranice pro zakládání rodiny v ČR, a to až k věku 30 let a později. Díky těmto posunům vzrůstá i počet neplodných párů. Samotnou neplodnost nezpůsobuje pouze věk, ale také životní styl, znečištěné životní prostředí a vysoká hladina stresu. Statistiky ukazují, že se 20 % – 25 % českých párů potýká s neplodností. Pro prevenci nárůstu věku prvorodiček jsou podniknuty kroky jako je finanční podpora rodin, dostupnost veřejných služeb, finančně dostupné a kvalitní nájemní bydlení, podpora flexibilních forem práce. Podstatným nástrojem pro zvýšení porodnosti je zajištění dostatečného pokrytí místně a kapacitně služeb péče o předškolním věku, které jsou finančně dostupné. (©Deník.cz, 2016)

Důstojnější porody

Podstatnou součástí při plánování rodiny je naplánování zdravotní péče v době těhotenství, po a při porodu. Česká republika patří mezi země s nejlepšími výsledky v oblasti neonatální a porodnické péče na světě. Díky kvalitním službám se snížil počet úmrtí novorozenců v letech 2000 -2017 z 2,5 na 1,8 zemřelých na 1000 živě narozených dětí. Současně klesla i úmrtnost žen v souvislosti s těhotenstvím, porodem a šestinedělím. Jedním z důvodů klesání komplikací a úmrtnosti je, že 99,8 % porodů probíhá v lůžkových zařízeních. (ČSÚ, 2017)

Změny v porodní péči

Některé výzkumy prokazují spojitost porodních komplikací s psychickým stavem hospitalizovaných žen. Situace se však zlepšuje a ženy s těhotenstvím bez rizika mohou například od 1. 1. 2014 родit za pomoci porodní asistentky bez lékaře a je jim umožněno opustit porodnici brzy po porodu, tedy dříve než po 72 hodinách. (© MZČR, 2013)

V ČR v současné době chybí systém návazné péče. V této péči v ideální případě by o ženu pečovala porodní asistentka v těhotenství, po porodu a při porodu. Tento systém využívají např. v Dánsku a Švédsku. Současné nastavení díkce vyhlášky o personálním a materiálním vybavení, které vydalo Ministerstvo zdravotnictví, poskytování takové péče mnohdy znemožňuje, a to z důvodu nedostatečného věcného a technického vybavení stejně jako nedostatku porodních asistentek. (Hořejší, 2012)

Centrum porodní asistence

„CPA“ (centrum porodní asistence) bylo v České republice založeno v únoru 2019 a to v Nemocnici na Bulovce ve spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví. Základní principy centra jsou: respekt k přáním rodičích a těhotných žen, podpora přirozeného porodu, příjemné prostředí a individuální přístup se zachováním vysoké odbornosti a bezpečí. Centrum porodní asistence se inspirovalo evropským trendem rostoucí poptávky po těchto službách pro budoucí matky. Podstatnou výhodou je respektující porodnictví, zvýšený komfort pro rodičky i doprovod při porodu. Jedná se o zásadní krok při změnách pohledu na porodní péči a přístupu k rodičce a novorozenci. (© Bulovka.cz, 2019)

3 HOSPODAŘENÍ RODIN

Tato kapitola se věnuje rodinnému rozpočtu a jeho tvorbě, příjmům, výdajům, cash flow, plánování a definování cílů a jejich následné revizi.

3.1 Rodinný rozpočet a jeho tvorba

Rodinný rozpočet je možné si představit jako nástroj, pomocí něj má domácnost příjmy a výdaje pod kontrolou. Základem rodinných financí je snaha a potřeba přizpůsobit své výdaje a příjmy, tak aby nevznikalo zadlužování. Podstatou a cílem finančního hospodaření vést vyrovnaný rozpočet, nebo rozpočet s přebytkem finančních prostředků. Musí tedy platit, že příjmy domácnosti jsou vyšší než její výdaje.

Pokud se rodině daří tento cíl dodržovat, značí to správnost hospodaření, což je základy pro tvorbu finančních rezerv. Přebytek je v ideálním případě vhodné investovat nebo ukládat tak, aby docházelo ke zhodnocení. (Navrátilová, 2012, s. 63)

Rozpočet je plán, jakým způsobem může rodina hospodařit. Prvotní rozpočet sestavíme tak, že položky výdajů, kde neznáme přesto výši, odhadneme. V následujících měsících výši výdajů upravujeme dle skutečných částek. Po delší časovém úseku rozpočet zpřesníme a bude v reálných číslech. První měsíce, které jsou pouze odhadované se mohou lišit od reálného rozpočtu. Této odchylce se nikdy zcela nevyhneme, je vhodné na tuto dobu mít vytvořené finanční rezervy. Samotná výše finanční rezervy odpovídá ekonomické situaci rodiny, vhodné je mít rezervu alespoň tři měsíčních platů. (MF, 2015)

Ministerstvo financí na svých webových stránkách nabízí celý komplexní postup jak si spočítat své finance. Jakým způsobem posuzovat příjmy i výdaje, co je a není důležité. Zároveň poskytují i excelovou kalkulačku. Díky kalkulačce si mohou členové domácnosti snadno zadat své příjmy a výdaje a porovnat reálné výdaje s reálnými příjmy. Toto umožňuje komplexní posouzení svých finančních možností a zároveň i pochopení případných „chybných“ finančních rozhodnutí. Výpočet pomůže rodinám v současné složité nejen sociální, ale i finanční situaci najít možné rezervy.

Výdaje a příjmy domácnosti můžeme dle Ministerstva financí (2015) členit takto:

- **Výdaje** – poplatky spojené s bydlením, dále běžné výdaje v domácnosti, výdaje na vzdělání a výchovu, koníčky, hříchy a závislosti a ostatní výdaje.
- **Příjmy** – ze zaměstnání/podnikání, od státu, kapitálové a ostatní.
- Do rodinného rozpočtu vstupují i vytvořené rezervy či mimořádné příjmy/výdaje.

Tvorba rodinného rozpočtu

Pomocí výpisu z bankovního účtu, nebo výplatní pásky od zaměstnavatele si přesně zjistíme výši svých příjmů. Pokud máme nějaké mimořádné příjmy odečteme je od běžných měsíčních příjmů. Mimořádnými příjmy myslíme různé prémie a doměny, třinácté platy a podobně. Příjmy si též rozčleníme do vhodných zdrojů (pokud máme více než jednoho zaměstnavatele).

Je třeba schovávat si prodejní doklady, stvrzenky, faktury, SIPO a podobně. Pomocí dokladů odhadneme výši výdajů domácnosti. Pro přehlednost je možné si i výdaje rozčlenit. V rozpočtu je třeba zapsat nejen účel na který jsou výdaje vynakládány, ale také zda jsou to výdaje nutné či nikoliv. Některé výdaje je možné omezit. Existují výdaje, které nejsou placeny měsíčně, ale pololetně nebo ročně. Pro přesnější výpočet je dobré tyto výdaje rozpočítat na měsíční částky a zadat je do pravidelného rozpočtu.

Dalším krokem je porovnání příjmů a výdajů, čímž zjistíme předpokládanou bilanci rozpočtu. Bilance ukáže, jak si rodina s příjmy a výdaji opravdu stojí a zda je v plusu či mínusu. Kladná bilance je snazší než-li bilance se zápornými čísly. V takové situaci musí rodina zvážit způsob, jak výdaje snížit nebo jak zvýšit své příjmy.

Sestavený rozpočet je pak třeba zkusit dodržovat. U některých výdajových položek, které se platí opakovaně a v různé výši (např. výdaje za potraviny), si můžeme pro přehlednost převést měsíční odhadovanou výši na denní bázi (výdaje za potraviny dělit číslem 30).

Ke konci měsíce můžeme plnění rozpočtu vyhodnotit. Vyhodnocujeme porovnáním výdajů a příjmů s očekávanými výdaji a příjmy, v případě potřeby je možné výdaje znovu přehodnotit. Zvláště vhodné je to v situaci, kdy se rozpočet nepodařilo dodržet a výdaje převýžili příjmy. (MF, 2015)

Vyhodnocení rozpočtu současně provedeme vždy i na konci roku (př. roční vyučtování daně z příjmů). V tomto období identifikujeme výdaje i příjmy, které jsme dosud do rozpočtu nezahrnovali. Jedná se o výdaje a příjmy, které jsme během roku neočekávali, nebo takové u

který nebylo možno odhadnout jejich výši. Běžně to bývá roční vyúčtování daní, vyúčtování úroků z kontokorentního účtu, vyúčtování zaměstnaneckých odměn a podobně. Se znalostí těchto složek rozpočtu následně sestavíme nový, který bude lépe odrážet realitu příjmů a výdajů. (MF, 2015)

Obecná platnost při finančních potížích:

- Zvýšit příjmy a zachovat stávající výdaje
- Snížit výdaje a zachovat stávající příjmy
- Kombinace zvýšení příjmů a snížení výdajů, což může umožnit tvorbu finanční rezervy (MF, 2015)

3.2 Rozpočtové příjmy

Rozpočtové příjmy s polečně s úsporami rodiny tvoří disponibilní (dostupný) příjem celé domácnosti. Podobně jako u výdajů i u příjmů rozlišujeme příjmy pravidelné a mimořádné. Za pravidelné příjmy můžeme považovat nejčastěji příjem ze zaměstnaneckého poměru nebo z poměru osoby samostatně výdělečně činné. Pravidelné benefity (např. stravenky), nebo pravidelné příjmy od státu (např. rodičovský příspěvek, penze). Do mimořádných příjmů lze také započítat příjmy kapitálové nebo jiné (např. úroky z investic a úspor, příjem z pronájmu bytu), dalším druhem příjmu může být „třináctý plat“, odměna za pracovní výsledky, výplata dividend z akcií nebo dědictví či výhru v loterii. Na pomezí mimořádného a pravidelného příjmu můžeme zařadit například vratku daně z příjmů při ročním vyúčtování.

Pravidelné příjmy jsou primárně určeny ke krytí běžných výdajů a tvorbě pravidelných rezerv či úspor. Mimořádné příjmy jsou určeny ke zvýšení úspor nebo jednorázové umoření části dluhu. U každé domácnosti i jednotlivce je vhodné mít rezervy ke krytí náhlých událostí (např. dlouhodobá nemoc, úmrtí, úraz). Ideální výší je alespoň trojnásobek měsíčního výdaje.

Příjem by měl být do rozpočtu vždy v použitelné výši, v případě mzdy vždy jen v čisté výši. Očekávaný příjem by měl být vždy realistický a neměli bychom předpokládat jeho zvýšení na základě zvyšování z minulosti, pokud nemáme růst zaručený zákonem. (MF, 2015)

3.3 Rozpočtové výdaje

Výdaje domácnosti lze členit několika různými možnostmi. Jedním z nich je dělení dle hospodaření dle členění domácnosti a to dělení dle účelu (např. bydlení, koníčky, stravování atd.) v rámci toho je můžeme dělit na zbytné (ne zcela nutné výdaje) a nezbytné (nutné výdaje). Může přitom platit, že ji nezbytné výdaje mohou mít svoji, mnohdy i finančně méně náročnou alternativu. Díky tomu může být snížen, nebo zcela vyřazen, příkladem je nákladnější bydlení – je možné přestěhovat se do méně nákladného bydlení, v případě dluhu můžeme případné úvěry refinancovat (např. konsolidace). Nezbytné výdaje je možné dále členit na povinné a na ekonomicky nutné. (MF, 2015)

Povinnými výdaji myslíme takové, za které při jejich neplacení hrozí finanční nebo morální sankce, pokuta, penále, možné vyloučení nebo ostuda (tzv. výdaje mandatorní). Ekonomicky nutné výdaje jsou takové, jejichž nakoupením ušetříme díky „množstevní slevě“. Příkladem takového ekonomicky nutného výdaje může být příkladně nákup roční jízdenky MHD, kdy je cena nižší, než při koupi měsíční jízdenky na každý měsíc zvlášť. Takový výdaj by měl být rodinného rozpočtu započítán poměrnou částkou za měsíc. (MF, 2015)

Pouze výměčně se doporučuje využívat úvěrové finanční produkty a to v případech, kdy nejde o nákup běžného spotřebního zboží, ale o investici zajišťující předpoklady do budoucna trvalé zvýšení výdajů (např. investice do vlastního bydlení, do vzdělání dětí atd.). (MF, 2015)

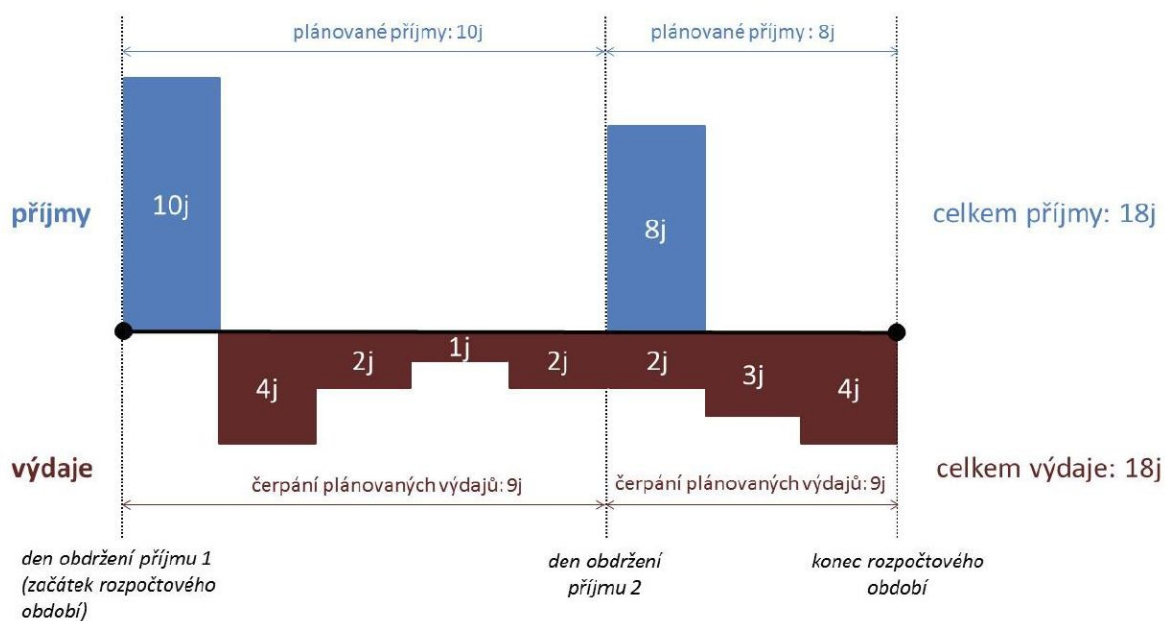
3.4 Rodinné cash flow

Cash Flow je myšlen peněžní tok, můžeme použít jednoduchou definici: je to průběžný stav disponibilních finančních aktiv v hotovosti i na účtech rodiny, podniku. Na všech místech má pojem Cash Flow stejný význam. Znamená řízení příchozích a odchozích plateb, složitost řízení cash flow roste s množstvím nahodilých nebo neočekávaných událostí. Pro jeho předvídání je třeba kalkulovat a předvídat budoucí pohyb financí.

Téměř každý jedinec s pravidelným příjmem dokáže dnes předpovídat příjmy. Většinou víme přesně na den kdy budeme mít peníze k dispozici (např. den výplaty). Výhodné je si pro zaměstnání vybrat stabilní společnost, které zasílá mzdu včas. Osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) pracující na živnostenský list, jsou v této situaci znevýhodněni a to již z hlediska toho, že jsou závislí na platební schopnosti a disciplinovanosti svých zákazníků.

O mnoho náročnější je odhadnout výdaje. Pravidelné výdaje, které jsou každý měsíc stejné jako je nájem, telefon a pojištění odhadneme snadno. Výdaje, za potraviny nebo oblečení je již obtížnější odhadnout. Díky tomu mohou nastat různé nahodilé události, jako různé poruchy spotřebičů a pokuty. Je možné počítat s jakýmkoliv možným nečekaným výdajem v rozpočtu, přesto by bylo držení přílišně velké hotovosti neekonomické a s ohledem na možné zhodnocení i zbytečně drahé. (Smrčka, 2008, s. 168-169).

Rozpočet sestavujeme primárně na měsíční bázi. V rámci takového rozpočtu je vhodné kromě vyčíslení příjmů a výdajů sledovat také cash flow. Smyslem takového sledování je, aby v každém plánovaném okamžiku každé výdajového období v daném měsíci, byly plánované výdaje uhrazeny právě z předem plánovaného příjmového zdroje. Přes rovnováhu výdajů a příjmů by nemělo docházet k situaci, kdy větší část příjmů očekáváme až na konci období a největší výdaje máme na začátku období. (MF, 2015)

Obrázek 1: Cash Flow (rozvržení příjmů a výdajů v časovém pásmu) (MF, 2015)

3.5 Plánování příjmů a výdajů

Hlavním výsledkem finančního plánování je tzv. finanční plán. Sestavení finančního plánu může trvat i několik měsíců. Důvodem trvání sestavení je potřeba poctivě a dlouhodobě sledovat své osobní výdaje a poté si musíme ujasnit a vytyčit rodinné cíle, což je nedílnou součástí sestavení finančního plánu. Pro funkci obou předchozích podmínek je třeba nalézt správné finanční produkty, které plánu prospějí. (Filip, 2006, s. 275).

Analýza

Pokud se rodina chce podstatně zajímat o své finance, musí především podrobně znát své cash flow, jeho průběh a výraznější výkyvy. Samotné sledování cash flow rodiny není nijak náročné co se odborných znalostí týče, podstatná je hlavně trpělivost a preciznost, aby vše bylo co nejpřesnější.

Samotné cash flow vždy hodnotí na konci určitého období a také průběžně během tohoto období. Při záporném výsledku na konci období je vhodné se zamyslet nad výsledky a zvážit, kde se může ušetřit nebo neopak jak získat další příjmy pro rodinu. Záporný výsledek značí, že rodina vydala více financí během roku, než kolik jich reálně vydělala. Je pravděpodobné, že rozdíly jsou hrazeny z úvěrů nebo jiných úvěrových produktů (např. kreditní karta nebo kontokorent). Případně je možné hradit tyto „nadbytečné výdaje“ z rodinných rezerv. Další z možností je, že cash flow může být za celkové období kladné, avšak v průběhu se mohou objevit nečekaně náročné výdaje během jednoho měsíce, pravidelné příjmy pak nebudou dostačující. V takovém případě je také potřeba uhradit tento nabytečný výdaj, rodina může sáhnout do finančních rezerv ze svého rozpočtu a nebo zvážit využití úvěru. Proto je velmi potřebné tvořit dostatečnou finanční rezervu, která v době náhlého a nečekaného výdaje nebo výpadku příjmů pokryje chybějící finance v rozpočtu. (Smrčka, 2008, s 170-173)

Při sledování cash flow je podstatné sledovat, kdy jsou nám příjmy k dispozici. Při plánování příjmů v budoucnosti je potřeba vycházet z minulého sledovaného období a pokud jsou příjmy rodiny pravidelné a stabilní, odhad může být snadný a velmi přesný. Je třeba myslet i na různé mimořádné události.

Sestavení samotného přehledu o výdajích rodiny již nemusí být tak jednoduché. Je velmi obtížné, spíše nemožné, sestavit přehled zpětně a zpomínat zaco jsme peníze v minulosti utratili. Je vhodnější zapisovat průběžně a podrobně všechny výdaje.

Při vytvoření přehledu výdajů je podstatné shromáždit veškeré výdaje. Myšleno je tím, výdaje důležité a velké jako například nájem nebo splátky až po ty méně důležité nebo malé částky. Příkladem nám může být kuřák, který vykouří 10 cigaret denně. Při současné ceně krabičky 110 Kč je denní výdaj odpovídající 55 Kč. Podstatou zjištění, jaké jsou náklady na cigarety, je v násobení. Pokud počítáme tyto částky v delším časovém úseku, můžeme spočítat že za měsíc se jedná o 3300 Kč (počítáme, že měsíc má 30 dní) a za rok o 39600 Kč. Pokud uvažujeme o méně důležitých výdajích v rozpočtu rodiny, je přínos částky 39600 Kč ročně velmi podstatný.

Pro přesně sestavený soupis výdajů není jiný návod než úplná přesnost a poctivost. Z takto sestaveného přehledu výdajů můžeme vycházet s plánováním pro příští období. Existují výdaje, které se hradí jednou za rok, u těch budeme znát alespoň měsíc, kdy má platba proběhnout. Pravidelné měsíční výdaje jako je splátka úvěru, hypotéky nebo nájem známe obvykle termín splatnosti. U pravidelných výdajů známe jaký dopad bude mít na cash flow k určitému datu. Výdaje běžné například benzín, potraviny je vhodné měsíčně průměrovat. Pro mimořádné výdaje je pak důležité mít vytvořenou finanční rezervu.

Lidé mají do budoucnosti potřebu nadhodnotit své budoucí příjmy. Pro rozpočet a reálná čísla je ideální ke svým příjmům přistupovat spíše konzervativně, nebo raději pesimisticky. Je vhodné uvažovat, že příjmy budou růst v souladu se současnou inflací. Je lépe být zaskočen přebytkem, než zaskočen nedostatkem. (Smrčka, 2008, s. 172 – 173).

3.6 Definování cílů a následná revize vůči skutečnosti

Cíle

Základem finančního plánu je vyhledat takové zdroje, které umožní splnit naše cíle. Případně se k nim alespoň přiblížit. Nejdříve je potřebné cíle si ujasnit a jasně definovat.

Pro každý cíl je třeba znát tři základní parametry:

- Co?
- Kdy?
- Kolik korun?

Odpovědí na otázku „Co?“ Je vhodná odpověď konkrétní cíl, například zajištění na stáří, studium dětí, bydlení. Odpovědí na otázku „Kdy?“ Je odpovědí časový horizont realizace cíle. Cíle si můžeme vhodně umístit na časovou osu, díky které uvidíme jak se v časovém intervalu k uskutečnění cíle blížíme. Při zvolení kratšího časového intervalu bude naplnění cíle obtížnější než při intervalu delším. Poslední otázka je otázka „Kolik korun?“ Zde je nedílnou součástí inflace. Doporučuje se vycházet ze současné inflace a současných cen a to jak u příjmů tak u výdajů. Se zvyšující se inflací se pak vypořádáme pravidelnými aktualizacemi plánu. Častou a přesnou úpravou sse plán inflaci přizpůsobí sám (Syrový, Tyl, 2011, s. 21-23).

Tvorba plánu

Základem tvorby plánu je nutnost přiřadit k určitým cílům zdroje, případně hledat vhodné finanční produkty. Zdroji myslíme současný majetek, který můžeme použít a nebo majetek budoucí, ten vzniká díky investování nebo spoření volných finančních prostředků. Při vytváření strategie investování vycházíme z časového plánu jednotlivých cílů. Dle časového horizontu pak určíme vhodné zhodnocování prostředků a to dle časového úseku na:

- velmi krátkodobou (do 1 roku)
- krátkodobou (1 – 3 roky)
- střednědobou (3 -5 let)
- dlouhodobou (více než 5 let)

Velmi krátkodobé investice – pro tyto investice sou vhodné zejména produkty typu termínovaných vkladů nebo ponechat peníze na spořicíh účtech či přímo na běžných osobních účtech (tyto investice se prakticky neúročí).

Krátkodobé investice na 1-3 roky – investice vhodné pro dluhopisové fondy nebo krátkodobé dluhopisy. Na běžném účtu je vhodné ponechat finanční prostředky maximálně rok.

Střednědobé investice do 5 let – pro investice v této délce jsou vhodné produkty typu dluhopisů, akcií nebo akciových fondů. Tyto investice mohou vynést vyšší výnosy než investice krátkodobé, avšak za cenu většího investičního rizika. V horizontu pěti let je již vhodné zapojit i stavební spoření (spoření na 6 let), životní pojištění nebo penzijní připojištění, tyto produkty jsou zajímavé zvláště z hlediska státní podpory.

Dlouhodobá investice více než 5 let – pro dlouhodobé investice jsou vhodné akcie a akciové fondy. Rentabilní investice jsou hlavně do realit, uměleckých děl nebo starožitností. (Filip, 2006, s. 48-55)

Financování dluhem – jedna z možností investic je dluhem. Investice dluhem by měla být v první řadě opodstatněná, vzhledem k úrokům (např. financování vlastního bydlení). Úvěrové produkty jsou vždy navýšené o úrokovou sazbu. Spolu s úrokovou sazbou je nutné sledovat také roční procentuální sazbu nákladů (RPSN), ta vypovídá o všech nákladech s úvěrem spojených.

Součástí dobrého plánování je také ošetření případných rizik plynoucích ze ztráty příjmů a majetku. Krití majetku je vhodné hlavně v případě, kdy vlastníme nějaká cenná aktiva. Součástí financování dluhem, tedy využití úvěrového produktu, bychom měli součastně zřídit i pojištění úvěru. To nás chrání nejen při ztrátě zaměstnání, ale také při invaliditě a úmrtí. Úrazové pojištění nám je nápomocno v době, kdy potřebujeme dorovnat finanční ztrátu vzniklou díky úrazu. Životní pojištění zajistí členy domácnosti, kteří jsou na nás závislí, nejen v případě předčasného skonu, ale z důvodu i dlouhodobé nemoci nebo invalidity.

Realizace

Po vytvoření plánu je potřeba konkretizovat finanční produkty. S výběrem vhodných finančních produktů můžeme využívat služby finančního poradce či poradce bankovního. Musíme dobře zvážit produkty, které nám nabízí a mít na paměti, že jsou za prodané finanční produkty odměňováni. Před samotným oslovením poradců bychom si měli nastudovat co nejvíce informací o produktech, podmínkách smluv a vývoji portfolia. Pro porovnání můžeme oslovit více finančních institucí s různými produkty a nechat si namodelovat více variant pro své investice. Kam budeme investovat, se rozhodneme až po porovnání a zvážení všech možností.

Revize

V průběhu časového úseku lze přehodnotit své cíle, může nastat i situace kdy se rozhodneme svoje cíle změnit a zaměřit se na něco jiného. Změna na nový cíl může vyžadovat změnu ve svých stávajících cílech a to i ve smyslu výběru jiného produktu, který aktuálně využíváme ke splnění současných cílů. Obdobou potřeby změny při zaměření na nový cíl je potřeba změnit cíl, protože produkt, který v současné době využíváme neplní svůj účel tak jak má. Díky tomu je nutná revize a určení opatření. Nejběžnějším opatřením je snížení výdajů, případně odsun cíle na později.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DESIGN VÝZKUMU

Teoretická část práce popsala rodinu, rodinnou politiku v ČR a hospodaření rodin a připravila východiska pro praktickou část práce, kterou se budeme zabývat níže.

4.1 Volba tématu

Stanovené téma jsme si zvolili na základě stávající socioekonomické situace a jejích současných i budoucích dopadech na životní úroveň obyvatelstva, kterou ovlivňuje riziko infekce koronavirem. Nejedná se o izolovaný problém, ale o globální pandemii s nedozírnými následky. Stávající vládní rozhodnutí zapříčiňují ekonomické dopady zejména v terciárním sektoru, což má za následek nestabilní životní a ekonomickou situaci nejen zaměstnanců, ale i zaměstnavatelů, což způsobuje deformaci trhu. V naší práci, ale primárně neřešíme ekonomickou, ale sociální stránku věci, neboť tyto dva aspekty jsou spolu nerozlučně spjaté.

4.2 Teoretická východiska

Ve stávající situaci k datu psaní této části práce (listopad 2020) narážíme na problémy, které se nikdy ve moderní historii České republiky nestaly. Přístup k veškerým zdrojům týkajícím se nejen této problematiky, ale i obecně je mnohonásobně ztížen celostátní karanténou, která mj. uzavřela knihovny a není tedy možné se dostat k pramenům v tištěné podobě. On-line je k dispozici pouze omezená část materiálů, zbytek je nedostupný.

Situace se bude ještě nejspíše měnit a je velmi těžké předvídat dopady na ekonomiku, potažmo zaměstnance. Vzhledem k tomu, že výrobní sektor je výrazně postižen, je pravděpodobnější dopad na zaměstnance v dělnických profesích než na THP ze středního či vyššího managementu, obzvláště pokud jsou jištěni manažerskou smlouvou.

Dosavadní výzkumy

V problematice vlivu stability mzdy na kvalitu života bylo toho napsáno již mnoho, zejména v zahraničí, kde lze nalézt zdroje především ve formě článků, např. *The Impact of Stress Stability on Job Satisfaction and the Quality of Human Capital* od Iriny Rudaleva a Askara Mustafina (2017) nebo *Political aspects of household finance: Debt, wage bargaining, and macroeconomic (in)stability* od Kima et al. (2019) či ze stejného roku *Depressive symptoms and migrant worker wages* od Huanga et al. Převážně se ale vyskytují starší výzkumy, např. *Profit Sharing, Employment Efficiency and Wage Stability* od Gottfrieda a Sjöströma z roku 1995.

V českém prostředí jsou dohledatelné pouze publikace staršího data, které vznikly ještě v době normalizace, a tedy nejsou pro náš výzkum validní, např. sborník statí *Pracovní kázeň a její upevňování právními a mzdovými prostředky* (1987).

4.3 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit vliv výše a stability finančního příjmu živelů rodiny jak na jejich náladu a morálku, tak na rodinné vztahy. Snažíme se zjistit, jaké aspekty by ovlivnily tyto faktory směrem k co největší pozitivitě a navrhnout změny či opatření. Případná nestabilita finančních příjmů také dopadá na rodinné či partnerské vztahy, což také v rámci našeho výzkumu zkoumáme.

Pro náš výzkumný problém jsme si vybrali čtyři probandy různého pohlaví a věku.

V rámci výzkumného problému jsme se pokoušeli kriticky zhodnotit několik aspektů, zejména zkoumatelnost, aktuálnost, využitelnost, nákladnost a etické aspekty.

Zkoumatelnost

Problematika míry vlivu finanční stability na zaměstnance je dobře probádaným tématem jak v tuzemsku, tak v zahraničí, horší je to však s autentickými zkušenostmi osob, kteří se potýkají s problémovým zaměstnavatelem. Sekundární výzkum v této oblasti naráží na své limity, neboť získaná data jsou silně individuální. Proto realizujeme primární výzkum formou rozhovoru.

Aktuálnost

I přes ekonomickou konjunkturu je nutné podobné jevy zkoumat, protože v současné době během tvorby tohoto designu probíhá celosvětová pandemie SARS-CoV-19 (resp. covid-19), která tvrdě zasáhne především evropské ekonomiky, kde se následně zhorší platební schopnost zaměstnavatelů. Každý výzkum má své limity a nedostatky, ale vzhledem ke stávající situaci by zjištění získané z analýzy mohly vést k návrhu opatření, které zmírní dopady jak na zaměstnance, tak i zaměstnavatele.

Využitelnost

Vzhledem k charakteru této práce nelze předpokládat, že by zdejší závěry měly nějaký reálný dopad. Mohou ale poskytnout linii vedoucí k dalším opatřením v této oblasti, když pomineme, že závěry popisou stav u probandů, který kvůli kvalitativnímu charakteru tohoto výzkumu rozhodně nelze zobecnit jinak než na výzkumný soubor.

Nákladnost

Nákladnost zdejšího výzkumu je z finančního hlediska nepatrná, z hlediska vynaložených zdrojů ve formě času je definovaná samotným designem výzkumu. Kvalitativní design, kde se data sbírají prostřednictvím rozhovoru je časově náročný hlavně kvůli přepisu dialogů, aplikace zakotvené teorie, resp. otevřeného kódování není již tak časově náročná.

Etické aspekty

Ve společnosti existuje tabu, že o výplatách se nemluví. Je tedy v určitých případech náročné od jedinců získat konkrétnější informace, navíc finanční nestabilita může vést i k problémům ve vztazích, a i psychosomatickým problémům obecně.

4.4 Výzkumné otázky

Na základě směřování našeho výzkumného projektu, který se týká zejména vlivu finanční nestability na psychiku zaměstnanců jsme stanovili následující výzkumné otázky, které jsou totožné s cíli tohoto kvalitativního výzkumu.

Hlavní výzkumná otázka zní:

- Jak rodiny v ČR prožívají finanční nestabilitu způsobenou nesolventností svého zaměstnavatele?

Vedlejší výzkumné otázky jsme stanovili následovně:

- Jak ovlivňuje opoždění mzdy/platu sociální stabilitu rodiny?
- Jak ovlivňuje proměnlivá výše výplaty funkce rodiny?
- Jaké problémy způsobuje v rodině a rodinném rozpočtu finanční nestabilita způsobená nedostatkem příjmů?
- Jakými způsoby se rodina vyrovnává se vzniklými problémy souvisejícími s omezeními při pandemii covid -19?
- Jaké dopady má distanční výuka na rodinu?
- Jak se rodina vyrovnává s omezením sociálních kontaktů vlivem současné situace?

4.5 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Náš kvalitativní výzkum se zaměřuje na analýzu rozhovorů s probandy pomocí zakotvené teorie, které tvoří jediný datový podklad této studie.

Základní výzkumný soubor je tvořen všemi zaměstnanci v České republice, kteří pracují pouze a jen jako zaměstnanci, nejsou OSVČ ani nemají žádnou jinou formu příjmů, např. z nájmu, rent apod.

U našeho výběrového souboru jsme zvolili záměrný výběr dat, který je u kvalitativního výzkumu preferovaný: jedná se o probandy, kteří mají problém s platbyschopností svého zaměstnavatele v případě mezd, nebo se jedná o zaměstnavatele, který má problémy s platební schopností obecně – neplatí faktury, je veden jako nespolehlivý plátc DPH, je v insolvenční apod.

Vzhledem ke zvolenému tématu jsme o výzkumných a etických zásadách informovali i probandy.

Seznam probandů

Tabulka 3: Seznam probandů

Respondet/ka	R1	R2	R3	R4
Iniciály	MN	KH	LK	IV
Pohlaví	Žena	Žena	Žena	Žena
Rok narození	1982	1979	1985	1987
Vzdělání	SŠ	SŠ	VŠ	ZŠ
Počet dětí	2	2	2	1
Povolání	Pracovnice provozu	Masérka	Administrativní pracovnice	Pracovnice úklidu

Zdroj: vlastní výzkum, únor–březen 2021

4.6 Metoda sběru dat

Kvalitativní výzkum v rámci pedagogických věd oplývá mnoha možnostmi, jak potřebná data získat, např. rozhovor, focus groups nebo zúčastněné či nezúčastněné pozorování. Pro účely našeho výzkumu jsme zvolili rozhovor, a to v polostrukturované formě.

Rozhovor je, pokud se držíme paradigmatu stanoveného Švaříčkem a Šedřovou (2014, s. 159 – 184), dělen na nestrukturovaný, polostrukturovaný a strukturovaný. Vzhledem k charakteru našeho výzkumného cíle se držíme polostruktury, jakožto kompromisu, který nám umožní dodržet jak stanovené cíle, tak poskytnout i potřebnou volnost pro případné doptávání, které nám umožní se dostat co nejhlouběji ve stanoveném tématu a poskytnout příležitosti se nám případně dostat i ke skrytým aspektům nebo problémům týkající se této problematiky u probandů. Strukturovaný rozhovor, držíc se jasně stanovené struktury, by nám takovou flexibilitu neumožnil, zatímco nestrukturovaný by sice umožnil být ve flexibilitě absolutním, nicméně by mohl být pro zpracování a přehlednost také nevhodným.

4.6.1 Polostrukturovaný rozhovor

Jak jsme uvedli výše, náš výzkum využívá polostrukturovaného rozhovoru. Stanovené otázky uvádíme níže:

- Má váš zaměstnavatel problémy s vyplácením mezd/platu?
- Mění se v čase výše vaší mzdy/platu tak, že její výši nemůžete předvídat?
- Dělá vám změna výše mzdy/platu jak osobní, tak rodinné problémy?
- Pociťuje při nestabilním vyplácení mzdy/platu i vaše rodina, že něco není v pořádku?
- Máte nějaký mechanismus, jak ať už osobně, nebo rodinně s takovými finančními problémy pracovat?
- Využili jste nějakých mechanismů, ať již státních nebo soukromých k získání svých finančních prostředků?
- Využili jste někdy možnost změny zaměstnání z důvodu nesolventnosti zaměstnavatele?
- Vnímáte sociální změny nebo komplikace ve vztazích v rodině, případně jaké?
- Jak ovlivnila rodinný život a život dětí distanční výuka?

- Vnímáte změny v chování dětí vlivem současných omezení kvůli pandemii covid-19?
- Jak případné sociální změny v rodině řešíte?

4.7 Metoda analýzy dat

Náš výzkum je svým charakterem kvalitativní, neboť jak tvrdí Strauss a Corbinová (1991, s. 10), tak kvalitativním výzkumem se myslí všechny výzkumy, kde se nevyužívají jakékoliv způsoby kvantifikace. Vhodnou metodou se tedy jeví zakotvená teorie, resp. otevřené kódování od výše zmíněných autorů, kterou v tuzemských podmínkách popisuje Švaříček a Šedřová (2014, s. 84 - 96), která v rámci aplikace otevřeného kódování poskytne dostatečný rozsah pro bakalářskou práci. Mezi další kvalitativní metody, které by bylo možné realizovat, patří například situační analýza, která je ale u většího počtu probandů vysloveně nevhodná. V takovém případě bychom museli volit jediného probanda, což by zajistilo zkreslení výsledků, nehledě na fakt, že pro bakalářskou práci není tato metoda vhodná. Podobné problémy by vykazovala i metoda nezúčastněného pozorování, využívaná především nejen v pedagogice, ale i v antropologii; v případě takové volby narážíme na limity v podobě náročnosti a etických problémů: jedná se o časově vyčerpávající metodu, která prakticky není proveditelná.

5 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT

Rozhovory s probandy jsme kódovali pomocí otevřeného kódování a rozčlenili do následujících kategorií: finance, škola a rodina.

5.1 Finance

Kategorie Finance se člení na pět kódů: Pravidelnost není problém, Není dost peněz, Chvilku nám to nevadí, Potřebovali jsme pomoc a Utažení opasků.

Pravidelnost není problém

Probandi v rozhoru společně prohlašují, že pravidelnost zasílání mzdy není problémem, avšak jak uvádí MV: „*už šla emailem od vedení nějaká informace o možnosti dočasného snížení mezd*“ a také MN: „*občas se ozvou nějaké takové, také prostě slyším, že by se tyto věci mohly stát*“ Dokládají, že ač bude mzda zasílána pravidelně není jistota její výše v budoucnu budou-li mít zaměstnavatelé problémy se zajištěním dostatku práce pro svůj provoz.

Není dost peněz

Probandi se shodují, že než pravidelnost tak výše mzdy se mění a může být problémem. IV: „*Setkala, ale ne se 60 % měli jsme 80 % a potom 100 %.*“ a MN: „*ne třeba dlouhodobě, ale na dobu třeba 14 dnů a 14 dnů nám zase naskočil normální plat*“ Respondent LK: „*S vyplácením přímo 60 % ne, ale se snížením mzdy nebo vyplácením př. 70 % s tím, že firma neprosperuje, to bohužel ano*“.

Chvilku to nevadí

Shodně probandi říkají, že krátkodobé snížení příjmů rodiny není fatálním problémem, avšak mají své negativní dopady na možnosti plnění základních potřeb rodin. Tyto problémy byly nejčastěji řešeny „*utáhnutím opasku*“ nebo finančními rezervami, které rodina měla. Dle probanda LK: „*Bylo to citelné díky nutnosti upravit rodinný rozpočet a více přemýšlet jaké věci můžeme koupit*“ a KH: „*Děti rostou, když bylo potřeba nakoupit to oblečení, obutí, tak jsme to pocítili výrazně*“ Proband IV: „*No to má dopady na všechno, protože se musí ta rodina komplet celá omezit ve všem*“.

Potřebovali jsme pomoc

Každý proband se setkal s více či méně velkými dopady nedostatku finančních prostředků, které se projevují na možnostech zabezpečení jejich rodin. Využívány byly různé formy pomoci, ať už svépomocí, naspořením, pomocí od rodiny, státu nebo načerpání finanční pomoci ve formě úvěru od bankovního domu. Proband MN: *„Mám ještě nasmlouvané nějaké konkrétní úklidy s firmou, které občas mi nabídne prostě jednorázové úklidy takové mimořádné brigády“* KH: *„Brala jsem ošetřovné na děti a teď jsem si žádala kompenzaci“* Proband LK: *„Jsem musela načerpat drobný úvěr v bance, abych pokryla náklady na živobytí a jídlo“.*

Utažení opasků

Při dlouhodobé nedostatkovosti finanční prostředků se projevuje náročnost udržet rodinu a její potřeby na patřičné a potřebné úrovni. Častěji se projevují nedostatky a problémy, je třeba „utáhnout opasky“ a to výrazněji. Shodují se také, že by situace při opravdu velké dlouhodobosti byla neúnosná a pomoc s financemi nezbytná. IV: *„V tom případě bych se opravdu musela obrátit na nějaký ten úřad buď to s tím příspěvkem na bydlení nebo na nějakou takovou výpomoc“* MV: *„dopad bude značný“*, *„budu se muset asi prostě obrátit zase na nějaké mimořádné brigády a budu muset prostě si najít si cestu ještě dalšího zaměstnání“* KH: *„uvidím to vyúčtování a zvažujeme opravdu, že budeme probírat kroužky které nejsou potřeba, protože cena je tam taky dost vysoká“* LK: *„Museli bychom velmi pečlivě počítat a utahovat rozpočet. Kupovat jen levné nebo akční potraviny, děti by měly jen základní oblečení, které je nutností a museli by se uskromnit i s hračkami“*

5.2 Škola

Tato kategorie je zastoupena jediným kódem, a to My všichni doma školou povinní.

My všichni doma školou povinní

Díky dočasnému uzavření škol probíhá výuka mimo školská zařízení, a to distanční cestou – on-line. Toto přináší mnoha rodinám, a to zejména těm méně dobře finančně zabezpečeným značnou komplikaci nejen v udržení dětí u výuky a plnění úkolů, ale také z finanční stránky. Je potřeba pro každé dítě zajistit počítač, notebook, nebo tablet a další příslušenství vhodné k výuce, které je finančně nákladné. Všechny rodiny nemají dostatečnou finanční rezervu pro koupi více zařízení nebo třeba i jednoho. V mnohých

rodinách mají více než jedno dítě školou povinné. Probandi se na těchto obtížích shodují. H: „*distanční výuka má trochu špatný dopad na toho prostředního Fanouška, mu to nesedí. Tvrdí, že se u toho nudí, zhoršil se ve známkách a říká mi, že mu víc sedí ten kontakt s tím učitelem*“ LK: „*Naštěstí v tom pomohla rodina, zapůjčili nám jeden starší notebook a poté škola půjčila tablet. Takže jsme výuku zvládli*“. LK: „*děti se občas vztekají, ale nic velkého. Do výuky je občas nutím, ale to naštěstí zvládáme.*“

5.3 Rodina

Poslední kategorie obsahuje dva kódy: Hádky a ponorka a poslední kód, Doma nás to nebaví.

Hádky, pohorka, výuka doma

Probandi se shodují, že rodiny se snaží držet pohromadě. Jejich omezené možnosti pobytu venku, cestovat nebo navštěvovat zábavní místa mají dopady, které se projevují v nedostatku sociálního kontaktu a zejména na náladě dětí. Díky uzavření škol se nemohou setkávat s kamarády a jsou díky tomu více nervózní a však jak řešení finančního omezení, tak i nedostatku sociálních kontaktů se dají po domluvě s dětmi zvládnout. Proband MN: „*no to každopádně, protože, jsou, děti nemají to, co mají, ten sociální kontakt*“, „*Nemůžu s nima nikam jít a nic jim vlastně koupit*“, „*Takže děti stále slyší, ne to ti nemůžu koupit, protože teď nemáme peníze, ne tam nemůžeme jít, proto by to stálo peníze a ono se to na té rodině negativně odráží*“ IV: „*Jak jsme tady zavření, tak to vytváří ponorku a častěji si vjíždíme do vlasů*“ KH: „*Jsou to puberťáci, s těma puberťákama to bude vždycky problémovější*“.

Doma nás to nebaví

Dlouhodobá izolace v domácí prostředí má dopady na vzájemné vztahy členů rodiny. U dospělých tato nutnost „zpestřená“ prací, díky které je možné alespoň změnit prostředí. Bohužel děti v tomto ohledu mnoho možností nemají, zvláště v období, kdy není vhodné scházet se ve skupinách o více osobách vlivem pandemie a tím i scházení např. na hřišti či kdekoliv jinde může být nevhodné. Trpí omezením možností setkávat se s vrstevníky svého věku, také nemožností navštěvovat zábavní místa s rodinou jako je aquapark nebo zoo. Probandi se shodují, že se snaží s dětmi mluvit a situaci vysvětlit. Hrají deskové hry nebo hledají jinou zábavu. Je nutností a potřebou všech rodičů naplnit čas dětí zábavou, která jim ulehčí trvání omezení. IV: „*Nemůžeme jezdit za zábavou a nudíme se, taky nemůžeme být pořád před televizí jako pecky.*“ MN: „*snažíme se to řešit procházkami venku, kde ty děti se*

s těmi kamarády ještě můžou setkat a kde prostě tady ta situace se dá řešit.“ LK: „Dětem to stále vysvětlujeme, ten starší je docela v pohodě a ten mladší občas zlobí, ale snažíme se, aby to pochopil.“ KH: „s manželem se trochu více hádám, ale jsou to takové hlouposti.“ „s dětmi víc hrajeme třeba karetní hry. Děti mě naučily hrát poker.“

5.4 Shrnutí otevřeného kódování

Pro větší přehlednost zde doplňujeme tabulku s výsledky otevřeného kódování, která shlukuje úryvky z rozhovorů do patřičných kódů a kategorií.

Tabulka 4: Shrnutí otevřeného kódování

KATEGORIE	KÓDY	ÚRYVKY
Finance	Pravidelnost není problém	<i>„už šla emailem od vedení nějaká informace o možnosti dočasného snížení mezd“ „už šla emailem od vedení nějaká informace o možnosti dočasného snížení mezd“</i>
	Není dost peněz	<i>„Setkala, ale ne se 60% měli jsme 80 % a potom 100%.“ „ne třeba dlouhodobě, ale na dobu třeba 14 dnů a 14d dnů nám zase naskočil normální plat“ „ne třeba dlouhodobě, ale na dobu třeba 14 dnů a 14d dnů nám zase naskočil normální plat“</i>
	Chvilku to nevádí	<i>„bylo to citelné díky nutnosti upravit rodinný rozpočet a více přemýšlet jaké věci můžeme koupit“ „děti rostou, když bylo potřeba nakoupit to oblečení obutí, tak jsme to pocítili výrazně“ „No to má dopady na všechno, protože se musí ta rodina komplet celá omezit ve všem“</i>
	Potřebovali jsme pomoc	<i>„mám ještě nasmlouvané nějaké konkrétní úklidy s firmou, které občas mi nabídne prostě jednorázové úklidy takové mimořádné brigády“ „brala jsem ošetřovné na děti a teď jsem si žádala kompenzaci“ „jsem musela načerpat drobný úvěr v bance, abych pokryla náklady na živobytí a jídlo“</i>

	Utažení opasků	<p>„v tom případě bych se opravdu musela obrátit na nějaký ten úřad buď to s tím příspěvkem na bydlení nebo na nějakou takovou výpomoc“ „dopad bude značný“, „budu se muset asi prostě obrátit zase na nějaké mimořádné brigády a budu muset prostě si najít si cestu ještě dalšího zaměstnání“ „uvidím to vyúčtování a zvažujeme opravdu, že budeme probírat kroužky které nejsou potřeba, protože cena je tam taky dost vysoká“ „Museli bychom velmi pečlivě počítat a utahovat rozpočet. Kupovat jen levné nebo akční potraviny, děti by měly jen základní oblečení, které je nutností a museli by se uskromnit i s hračkami“</p>
Škola	My všichni doma školou povinní	<p>„distanční výuka má trošku špatný dopad na toho prostředního Fanouška, mu to nesedí. Tvrdí, že se u toho nudí, zhoršil se ve známkách a říká mi, že mu víc sedí ten kontakt s tím učitelem“ „Naštěstí v tom pomohla rodina, zapůjčili nám jeden starší notebook a poté škola půjčila tablet. Takže jsem výuku zvládly“ „děti se občas vztekají, ale nic velkého. Do výuky je občas nutím, ale to naštěstí zvládáme.“</p>
Rodina	Hádky, pohorka, výuka doma	<p>„no to každopádně, protože, jsou, děti nemají to, co mají, ten sociální kontakt“ : „no to každopádně, protože, jsou, děti nemají to, co mají, ten sociální kontakt“, „Nemůžu s nima nikam jít a nic jim vlastně koupit“, „Takže děti stále slyší, ne to ti nemůžu koupit, protože teď nemáme peníze, ne tam nemůžeme jít, proto by to stálo peníze a ono se to na té rodině negativně odráží“ „Jak jsme tady zavření, tak to vytváří ponorku a častěji si vjíždíme do vlasů“ „Jak jsme tady zavření, tak to vytváří ponorku a častěji si vjíždíme do vlasů“</p>

	Doma nás to nebaví	<p>„Nemůžeme jezdit za zábavou a nudíme se, taky nemůžeme být pořád před televizí jako pecky.“</p> <p>„snažíme se to řešit procházkami venku, kde ty děti se s těmi kamarády ještě můžou setkat a kde prostě tady ta situace se dá řešit.“</p> <p>„Dětem to stále vysvětlujeme, ten starší je docela v pohodě a ten mladší občas zlobí, ale snažíme se, aby to pochopil.“</p> <p>„s manželem se trochu více hádám, ale jsou to takové hlouposti.“</p> <p>„s dětmi víc hrajeme třeba karetní hry. Děti mě naučily hrát poker.“</p>
--	--------------------	---

6 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

Na základě analýzy, uvedené v předchozí kapitole, jsme zodpověděli stanovené výzkumné otázky. V první řadě se zaměříme na vedlejší výzkumné otázky.

- **Jak ovlivňuje opoždění mzdy/platu sociální stabilitu rodiny?**

Probandi se shodují, že ke zpoždění jejich mzdy/platu nedochází.

- **Jak ovlivňuje proměnlivá výše výplaty funkce rodiny?**

V současné situaci je častým dopadem omezení ekonomiky státu také procentuální snížení mzdy/platu u zaměstnanců na omezenou dobu. Tyto výkyvy ve výši příjmů způsobují nestabilitu v ekonomické funkci rodiny, která musí usměrňovat své běžné výdaje. V praxi můžeme mluvit o omezování základních potřeb rodiny (některé potraviny) na ty nejnnutnější a odkládání i podstatných věcí (boty pro děti) na pozdější dobu.

- **Jaké problémy způsobuje v rodině a rodinném rozpočtu finanční nestabilita způsobená nedostatkem příjmů?**

Vlivem finanční nestability v rodinném rozpočtu dochází k jeho zkracování na minimální a nutné položky. Rodiny zvažují, jaké potraviny nakoupit, odkládají nákupy oblečení, obuvi a dalších potřeb až na nejnnutnější dobu. Nedostatek finančního kapitálu řeší probandi nejdříve pomocí rodiny a vlastních finančních rezerv, dlouhodobý stav finanční nedostatečnosti způsobuje potřebu žádat o podporu v rámci sociálních příspěvků např. příspěvek na bydlení, nebo řeší situace načerpáním spotřebitelského úvěru v bankovním domě.

- **Jakými způsoby se rodina vyrovnává se vzniklými problémy souvisejícími s omezeními při pandemii covid-19?**

Současná omezení nařízená vládou díky celosvětové pandemii Covid-19, způsobují rodinám nejen finanční, ale také sociální bariery, která má značný vliv na psychiku všech členů domácností. Dlouhodobá nemožnost opouštět svoje domácnosti na dobu jinou, než nezbytně nutnou má dopady na vztahy členů rodiny. Rodina je více napjatá a vztahy konfliktnější, přesto se dle probandů celou situaci snaží co nejvíce zvládat a vycházet si vstříc. V celkovém měřítku pak dochází pouze k mírnějším hádkám mezi manželi, které spolu urovňají, hlavně pro potřebu udržení dobré nálady u dětí.

- **Jaké dopady má distanční výuka na rodinu?**

Potřeba vyřešit formu výuky pro všechny žáky a studenty byla po zavření škol velmi aktuálním tématem. Distanční výuka, která probíhá již od roku 2020 rodiny zatížila na začátku zejména z finančního hlediska. Probandi se shodují, že mají-li více, než jedno dítě školou povinné a bylo nutné všem zajistit technické možnosti zapojení se do výuky. Rodiny byly nuceny zajistit dostatek počítačové techniky; ne vždy technika, která se v domácnosti nacházela, byla dostatečně výkonná nebo mohla být uvolněna pro distanční výuku (pracovní notebooky). V některých rodinách bylo možné vypůjčit techniku od příbuzných, nebo museli vybavení zakoupit, případně zakoupit alespoň vybavení, které jim chybělo k fungování při distanční výuce (sluchátka, mikrofony, kamery). V případech, kdy finanční rozpočet rodiny nedovoloval nákup počítačové techniky, vyšly vstříc také školská zařízení, která techniku nakoupila a poté zapůjčovala rodinám. Distanční výuka nemá na rodinu dopad pouze po finanční stránce, ale také po stránce edukativní, přímo působící na děti. Můžeme shodně tvrdit, že distanční výuka ovlivňuje schopnost dětí vstřebávat informace a také udržet pozornost při výuce samotné. Díky pouhé interaktivní komunikaci často děti ztrácejí pozornost nebo pro ně není snadné učivo pochopit stejně dobře jako při přímé komunikaci s učitelem ve škole. Tato omezení distanční výuky mají negativní vliv na prospěch některých žáků.

- **Jak se rodina vyrovnává s omezením sociálních kontaktů vlivem současné situace?**

Vlivem omezení možností sociálních kontaktů mimo rodinu jsou vztahy v rodině napjaté, můžeme říci, že vzniká „ponorková nemoc“. Sociální interakce mezi členy domácnosti je více konfliktní a zejména se takto komplikace projevuje u dětí, kteří ne zcela do důsledků dokáží pochopit nutnost omezení. Probandi se shodují s konfliktnějšími situacemi, občasnými výbuchy vzteku a vzdorovitosti. Děti se snaží touto cestou „vynutit“ od rodičů co chtějí. Často si stěžují na nemožnost potkávat se s kamarády ve škole nebo mimo ni, díky nevhodnosti sdružovat se ve větších skupinkách. Potřeba změnit prostředí se také projevuje na požadavcích navštěvovat zábavní místa s rodiči, jako jsou aquaparky, zoo nebo prostě jet na výlet. Rodiče se snaží tyto situace mírnit promluvou a vysvětlením situace, současně s hledáním zábavy pro děti v domácím prostředí např. hraní deskových nebo jiných společenských her.

Nakonec jsme zodpověděli hlavní výzkumnou otázku, a to:

- **Jak rodiny v ČR prožívají finanční nestabilitu způsobenou nesolventností svého zaměstnavatele?**

Finanční nestabilita způsobená nesolventností zaměstnavatele se je aktuálním problémem, které řeší v dnešní době mnoho rodin. Neschopnost vyplácet mzdu/plat se se u zaměstnavatelů projevuje procentuálním snižováním výše vyplácených částek. Ve většině případů ovlivňuje možnosti vyplacení plné mzdy/platu možnost dostatečného výdělku pro zaměstnavatele samotného. V současné pandemické situaci, se díky nařízením a omezením vlády ČR snížil také počet zakázek, které zaměstnavatelé dostávají, a proto v mnohých provozech stojí výroba. Také poskytování služeb je průběžně uzavíráno a opět otevíráno. Takto vzniklá situace má vliv na výši mezd/platů zaměstnanců a často dochází ke snížení platu na část měsíce, případně nechávají zaměstnavatelé zaměstnance doma na kratší časové úseky, pro nedostatek práce. Nedostatek finanční příjmů má podstatný vliv na život rodiny, která díky těmto vlivům musí upravovat svůj rodinný rozpočet a dobře zvažovat, co a za jakou hodnotu může aktuálně koupit. Jedním z dopadů je neschopnost rodin plnit všechny své funkce, zejména pak funkce ekonomická je porušena. Omezený finanční rozpočet a nemožnost situace adekvátně vyřešit bez žádání pomoci nebo zadlužení se u bankovních domů vytváří v rodinách napětí a nestabilitu vzájemných vztahů. Probandi se shodují, že jde o hádky spíše malé a manželé je mezi sebou řeší co nejšetrněji. Děti v rodině intenzivněji vnímají omezení finančního rozpočtu, které jim neumožňuje užívat si standardu na který jsou v běžné životě zvyklé. Toto omezení vede k občasnému rebelování a svéhlavosti, kdy se děti snaží „vynutit“ si co jim bylo dočasně odňato. Někteří probandi uvažují i o dlouhodobém zrušení dětským mimoškolních aktivit vlivem velkých investic na jejich udržení. Dětem se celou situaci snaží vysvětlovat nastíněním reality momentálního stavu a domluvou. V tomto se probandi shodují, že domluva a vysvětlení je od dětí akceptována. Jedinou výhodou celé této situace můžeme spatřovat v možnosti brzkého získání základní finanční gramotnosti i u mladších dětí, byť díky konfrontaci se současnou realitou.

ZÁVĚR

Na základě výpovědí všech probandů můžeme říci, že pandemická situace má nemalé dopady jako na finanční tak i sociální hodnoty v rodině. Je velmi obtížné, aby některé rodiny plnily všechny své funkce v plné míře, jako tomu bylo dříve, a to i některé základní potřeby jednotlivých členů rodin se musí omezit, ať už je to pro dobro celku nebo z prostého důvodu nedostatku finančních prostředků. Právě finanční nedostatečnost má velké dopady na funkce rodin v České republice. Rodiny jsou deprimovány nemožností „ukojit“ všechny potřeby zejména u dětí, které také pocítují potřebu se uskromnit a v mnohých případech ji nesou nelibě. Distanční výuka, která probíhá prakticky celý rok 2020 a pokračuje dále v průběhu roku 2021, není pouze náročnou procedurou s trochu drhavým a nejistým začátkem, ale také nemalé zatížení mnohých rodin. Zejména pak po finanční stránce věci, kdy mnohdy museli nakupovat drahé přístroje pro možnost zprostředkování výuky. Při více dětech v rodině se tato situace ještě náročnější. V pozdějších měsících roku 2020 se školy postupně začaly přizpůsobovat a zapůjčovat některé notebooky nebo tablety, tím ulehčili alespoň některým rodinám náročnou finanční situaci.

Při dlouhodobém zatížení rodin nedostatkem finančním prostředků probandi potvrzují potřebu podpory ze strany jak okolní rodiny, tak i státu a někdy i bankovních domů. Takové zadlužování ať již na úrok či bezúročně (v rodině) může vést k fatálním následkům bludného finančního kruhu, takzvané „placení dluhu dluhem“, což je z dlouhodobého hlediska nebezpečná situace bránící rodině plnit své funkce, a navíc v nejzazším důsledku ohrožuje rodinu celkově na živobytí. (např. exekuce).

Ze sociální stánky jednotliví členové domácnosti strádají zejména dlouhým uzavřením nejen obchodů, ale všech možností vyžití a zábavy mimo domov. Což vede k jevu, jež se může nazývat také jako „ponorkový efekt“. V současné době probandi potvrzují, že jsou situace občasně mezi manželi vyhrocenější než v běžném životě, ale není to fatální zásah do společného soužití. Snaží se tyto neshody co nejefektivněji vyřešit a spolupracovat na udržení rodinné pohody. Děti naopak cítí nedostatek sociálních kontaktů velmi intenzivně i když některé nedostatky kompenzují např. na procházkách s rodiči, kde se mohou se svými vrstevníky (kamarády) potkat. Setkávat se ve větších skupinkách a podnikat věci jako před pandemií v současné situaci nelze. Děti občasně rebelují na situaci a chtějí na výlet do některého zábavního centra, prozatím se daří dle probandů vysvětlit dětem situaci a bavit je domácími hrami a zábavou. Tak jako distanční výuka zatěžuje rodiny finančně, i pro děti samotné je tato možnost učení náročnější než běžné navštěvování školského zařízení.

Udržení pozornosti je náročnější, chybí interakce s vyučujícím a možnost se kdykoliv poradit či zeptat. Děti jsou roztěkanější a objevuje se i celkové zhoršení prospěchu.

Celkově lze říci, že současná situace a omezení díky pandemii Covid-19 má nemalý dopad na sociální, ekonomickou i psychickou stránku rodin. V mnohých případech díky omezení vlády dochází k neschopnosti plnit základní funkce a je třeba pomoci od státu a sociálních služeb.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1.] AROLE, Vincent. *Why Do Women Earn Less Than Men? A Synthesis of Findings from Canadian Microdata*. Hamilton, ON: CRDCN Synthesis Series. 2013.
- [2.] Asistovaná reprodukce je dostupnější a častější. Přispívá k tomu ale stále vyšší věk prvorodiček. *Deník.cz* [online]. Praha: Deník.cz, 2016 [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/asistovana-reprodukce-je-v-cesku-dostupnejsi-a-castejsi-20160311.html
- [3.] BECKER, Gary S. *A Treatise on the Family*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1981.
- [4.] Centrum porodní asistence. *Bulovka.cz* [online]. Praha: Nemocnice na Bulovce, 2019 [cit. 2019-05-21]. Dostupné z: <http://bulovka.cz/kliniky-a-oddeleni/centrum-porodni-asistence>
- [5.] *Country Report Czech Republic 2017*. [online]. 2017 [cit. 2021-04-25]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-czech-en_1.pdf
- [6.] Demografická ročenka krajů – 2008 až 2017. ČSÚ [online]. Praha: ČSÚ, 2014 [cit. 2021-04-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju>
- [7.] DURKHEIM, Émile. *Introduction à la sociologie de la famille* [online]. Bordeaux: Annales de la Faculté des lettres de Bordeaux. 1888 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: https://cras31.info/IMG/pdf/durkheim_-_introduction_a_la_sociologie_de_la_famille.pdf
- [8.] ESPING-ANDERSEN, Gøsta. *The Incomplete Revolution: Adapting Welfare States to Women's New Roles*. Cambridge: Polity Press. 2009.
- [9.] FILIP, Miloš. *Osobní a rodinné bohatství: kam s penězi*. Praha: C.H. Beck, 2006.
- [10.] GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999.
- [11.] GOTTFRIES, Nils a Tomas Sjöström. Profit Sharing, Employment Efficiency and Wage Stability. *The Scandinavian Journal of Economics* [online]. 1995, **97**(2), 281-294 [cit. 2021-03-30]. DOI: 10.2307/3440529.

- [12.] HAJNAL, John. *Age At Marriage and Propotrion Marrying*. In: *Population Studies*, 1953, ročník 7, číslo 2, s. 111–136.
- [13.] HOŘEJŠÍ, Adéla. *Analýza současného stavu v porodnictví s ohledem na postavení porodních asistentek a možnosti svobodné volby žen 2012*. [online] 2012. [cit. 2021-04-10] Dostupné z: <http://normalniporod.cz/wp-content/uploads/2012/09/Pravni-analyza-postaveni-PA.pdf>
- [14.] HUANG, Li., Xue Zhang, Mi Zhou, Liuyjin Tong a Brendan Nuse. Depressive symptoms and migrant worker wages: Estimation based on a nationally-representative panel dataset. *International Journal of Environmental Research and Public Health* [online]. 2019, 16(6) [cit. 2021-03-30]. DOI: 10.3390/ijerph16061009.
- [15.] CHALOUPKOVÁ, Jana. „Vztah mezi pracovním a soukromým životem.“ Pp. 7-26 in K. Vlachová (ed.) *Česká republika 2002-2012: hodnoty, postoje, chování. Sociální report projektu European Social Survey*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 2013.
- [16.] JENSON, Jane a Saint-Martin Denis. New Routes to Social Cohesion? Citizenship and the Social Investment State. *Canadian Journal of Sociology*, 2003. 28(1), 77-90.
- [17.] KELLER, Jan. *Dějiny klasické sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2004.
- [18.] KIM, Yun K., Gilberto Tadeu Lima a Mark Setterfield. Political aspects of household finance: debt, wage bargaining, and macroeconomic (in)stability. *Journal of Post Keynesian Economics* [online]. 2019, 42(1), 16 - 38 [cit. 2020-03-30]. DOI: 10.1080/01603477.2018.1524263.
- [19.] KRAUS, Blahoslav. *Společnost, rodina a sociální deviace*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014.
- [20.] KUCHAROVÁ, Věra a Kristýna Psychlová. *Výzkum zájmu rodičů o motivační otcovskou dovolenou* [online]. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2016 [cit. 2021-04-10] Dostupné z: <http://www.vupsv.cz/?p=news&id=359&site=default>
- [21.] Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2017/2018. Výroční zpráva České školní inspekce. *MŠMT*. [online]. Praha: MŠMT,

- 2018 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/Obr%0c3%a1zky%20ke%20%0c4%8dl%0c3%a1nk%0c5%afm/2018/Vyrocní-zprava-CSI-2017-2018_final-verze.pdf
- [22.] KYZLINKOVÁ, Renata. a Anna Šťastná. 2016. Reprodukční plány mladých mužů v ČR. In: *Demografie*, 58: Pp 111–128. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/33199357/clanek+1_kyzlinkova+stastna.pdf/7028d36e-b87f-4382-acee-09878fd24282?version=1.0
- [23.] LASCH, Christopher. *Un refuge dans ce monde impitoyable: La famille assiegee*, Paris: Les Peregrines, 2012.
- [24.] Ministerstvo zdravotnictví ČR. *Věstník č. 8*. 2013. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/>
- [25.] MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008.
- [26.] NAVRÁTILOVÁ, Petra. *Finanční gramotnost: učebnice učitele*. Kralice na Hané: Computer Media, 2012.
- [27.] Názory občanů na vybraná opatření v rodinné politice – únor 2019. *Sociologický ústav AV ČR, v.v.i* [online]. Praha: Sociologický ústav, 2019 [cit. 2021-04-25]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4881/f9/es190318.pdf
- [28.] ORPEN, Christopher. Effect of flexible working hours on employee satisfaction and performance: A field experiment. *Journal of Applied Psychology* [online]. 66, 113-115 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1037/0021-9010.66.1.113>
- [29.] OSWELL, David. *The Agency of Children: From Family to Global Human Rights*. Cambridge: CUP, 2012.
- [30.] PALONCYOVÁ, Jana. *Změny české rodiny: mladá generace a demografický vývoj: (1. část závěrečné zprávy z výzkumu "Rodina 2001")*. Praha: VÚPSV, 2002.
- [31.] Postoje českých občanů k manželství a rodině – únor 2017. *Sociologický ústav AV ČR, v.v.i* [online]. Praha: Sociologický ústav, 2017 [cit. 2021-04-25]. Dostupné

- z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7677/f3/ov170320.pdf
- [32.] *Pracovní kázeň a její upevňování právními a mzdovými prostředky: [sborník statí]*. Brno: Dům techniky ČSVTS, 1987.
- [33.] Příjmy a životní podmínky domácností – 2018. ČSÚ [online]. Praha: ČSÚ, 2019 [cit. 2021-04-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-kf03f95ff5>
- [34.] Public spending on families over time. *OECD*. [online]. Paris: OECD, 2019 [cit. 2021-04-25]. Dostupné z: https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_7_2017_Podpora_rodin_s_detmi/files/basic-html/page4.html
- [35.] RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001.
- [36.] Rodičovský příspěvek. *Úřad práce* [online]. Praha: Úřad práce, 2021 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/rodicovsky-prispevek>
- [37.] Roste zájem o práci z domova a flexibilní pracovní dobu. *Faei.cz* [online]. Faei.cz, 2017 [cit. 2021-04-27]. Dostupné z: <https://faei.cz/roste-zajem-o-praci-z-domova-a-flexibilni-pracovni-dobu/>
- [38.] ROZSYPALOVÁ, Marie, Věra Čechová a Alena Mellanová. *Psychologie a pedagogika*. Praha: Informatorium, 2003.
- [39.] SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, 1999
- [40.] SMRČKA, Luboš. *Rodinný rozpočet a společnost spotřeby: (staronový pohled na osobní finance a bohatství)*. Praha: Professional Publishing, 2008.
- [41.] Statistická ročenka České republiky 2018. ČSÚ [online]. Praha: ČSÚ, 2018 [cit. 2021-04-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/4-obyvateľstvo-77d936ifcb>
- [42.] STRAUSS, Anselm a Juliet Corbinová. *Základy kvalitativního výzkumu*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999.
- [43.] SYROVÝ, Petr a Tomáš Tyl. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. Praha: Grada, 2011.

- [44.] ŠPROCHA, Branislav, Luděk Šídlo, Gabriela Nováková a Anna Šťastná. 2016. *Kohortní změny v koncentraci plodnosti v Česku a na Slovensku*. Sociológia 48(5): 474-499
- [45.] ŠPROCHA, Branislav. 2014. *Odkladanie a rekuperácia plodnosti v kohortnej perspektíve v Českej republike a na Slovensku*. Demografie 56, č. 3, s. 211-233
- [46.] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára Šedřová. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách* Praha: Portál, 2014.
- [47.] The Impact of Stress Stability on Job Satisfaction and the Quality of Human Capital. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* [online]. 2017, 6(5), 333-341 [cit. 2021-03-30]. DOI: 10.7596/taksad.v6i5.1252. ISSN 21470626.
- [48.] TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010.
- [49.] VOLEJNÍČKOVÁ, Romana. Genderové nerovnosti v odměňování a důchodech ČR. *Gender Studies* [online]. Praha: Gender studies, 2015 [cit. 2021-04-10] Dostupné z: http://www.otevrenaspolecnost.cz/microsites/ferove-platy-a-penze/cz_progres_analyza_native.pdf
- [50.] Vývoj počtu rodin a domácností v České republice. ČSÚ [online]. Praha: ČSÚ, 2015 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/41n2-02-ziskane_ze_sldb_2001-i__vyvoj_poctu_rodin_a_domacnosti_v_ceske_republice
- [51.] Zákon č. 262/2006 Sb. Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [vid. 2021-04-10]
- [52.] Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [vid. 2021-04-10]
- [53.] Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [vid. 2021-04-10]
- [54.] Životní a existenční minimum. *MPSV 2019*. [online]. Praha: MPSV, 2019 [cit. 2021-04-28]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/874>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AV	Akademie věd
CPA	Centrum porodní asistence
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
LAT	Living Apart Together
MF	Ministerstvo financí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství a tělovýchovy
MZČR	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
RPSN	Roční přírůstková sazba nákladů
THP	Technicko hospodářský pracovník

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Cash Flow (rozvržení příjmů a výdajů v časovém pásmu) (MF, 2015).....41

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Typy rodiny (vlastní zpracování)	23
Tabulka 2: SWOT analýza.....	25
Tabulka 3: Seznam probandů	51
Tabulka 4: Shrnutí otevřeného kódování.....	57

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Rozhovory s probandy

PŘÍLOHA P I: ROZHOVORY S PROBANDY

MV: Dobře, takže setkala jsem se někdy s tím, že jste vydělávala méně, než jste předpokládala?

H: **Ano**, setkala

MV: Proč se to stalo? Proč jste vydělala méně, než jste předpokládala těch peněz

H: Protože to špatně, ne špatně vypočítal. Ne byla jsem přesvědčena, že **dostanu víc, ale zaměstnavatel se rozhodl ohodnotit to jinak**, že tam nebyla daná pevná sazba.

MV: Pevná sazba, takže jste se nedomluvili úplně na pevnou a ten výsledek nebyl takový jaký jste očekávala ve výsledku.

MV: V jaké oboru teda **podnikáte**?

H: **Masáže**.

MV: Setkala jste se třeba s tím, že by vám váš příjem klesl třeba na 2/3 předpokládaného výdělku nebo podobně i v rámci situace, která je stávající?

H: právě teď jsme se s tím **setkala**, proto **nemůžu vlastně podnikat**.

MV: A bylo třeba něco, jak jste řešila tento pokles příjmů?

H: Tak na **jaro byly nějaké rezervy** a teď na **podzim** musel **manžel** víc, teda **si vzít i přesčas**

MV: Takže manžel musel přispět ze své výplaty a doložit to co vlastně vám chybělo, když služby byly uzavřené.

MV: A jaké dopady mělo snížení mzdy na váš běžný život, na život rodiny, myslím tím spíše ty krátkodobější dopady.

H: Ono díky tomu, že vlastně všechny **obchody byly zavřené** tak tam to nějak **pocít'ovat ani nešlo**, ale určitě když potom bylo potřeba. Hlavně **děti rostou**, když bylo potřeba nakoupit to **oblečení obutí**, tak jsme to **pocítili výrazně**, musíme počítat s tím, jestli je potřeba donosit ty boty nebo něco takového, ale díky těm uzavřeným obchodům to omezení ani pocítit nešlo.

MV: Takže jste spíš museli zvažovat, když bylo potřeba koupit něco většího pro děti?

H: Ano a obávám se, že se to spíš **projeví teď ve vyúčtování**, protože jak jsou doma **musí se víc topit, víc se vařit, spotřeba voda, elektřina plyn**. Takže se obávám to vyúčtování bude trošku víc.

MV: Takže spíš ten dlouhodobější dopad bude potom horší.

MV: My jsme teda už se bavili, jakými mechanismy tu situaci řešíte říkáte, že jste měli něco naspořené něco doložil manžel a řešili jste třeba ještě něco jiného nebo spíše jen touto formou jste to řešili?

H: **touto formou**.

MV: A ani nějakých jiných mechanismů třeba dejme tomu třeba státních nebo soukromých sektorů třeba prostředků dejme to mu nějakou půjčku nebo vím že, pro podnikatele i stát nabízel nějakou kompenzaci, že byly třeba zavřené ty jejich služby

H: No na **jaro jsem žádala**, teda já jsem brala **ošetřovné na děti** a teď jsem si **zažádala o kompenzaci**.

MV: A vyšli vám **vstříc**?

H: Zažádala jsem si 1. listopadu a přišlo mi to až 28.prosince, ale byly tam chyby buď, že jsem místo šestnácti dnů napsala jenom patnáct takové drobnosti. Takže mě spíš zarazilo že 1. listopadu jsem to podala, 20. listopadu chápu mají tam toho hodně se dostali ke kontrole, ale že to nezkontrolovali všechno najednou další 22. prosince další nesrovnalost, další dokládání, jo že se to zbytečně protahovalo. Ale tak jsem ráda, že, měla jsem **vstřícného pána, který mi velice pomohl i poradil jak tu opravu udělat**

MV: Tak to je dobře, že jste potkala někdo kdo vlastně pomůže takhle.

MV: zeptám teďka na to dlouhodobé hledisko jaký vlastně bude mít nedostatek finančních prostředků, a i toho materiálního zabezpečení vliv dlouhodobě. Tak jsme

řešili, že tady to bylo krátkodobě ten dopad nebyl tak velký, když byly obchody zavřené.

H: dlouhodobé, uvidím to vyúčtování a zvažuje opravdu, budeme probírat kroužky které nejsou potřeba, protože ta cena je tam taky dost vysoká, a když těch kroužků je několik to máte desetitisícové poplatky. Dvě děti, každý kroužek i ty kroužky zdražovali a zhodnotím které kroužky nechat které nenechat.

MV: Co třeba v rámci té distanční výuky? Když už je to takhle dlouhodobé, ta distanční výuka je docela dlouho. Řešili jste třeba nějak techniku, měli jste dostatek třeba techniky pro..Vy jste říkala, že teda máte dvě děti na základní škole.

H: Naštěstí mám staršího syna, který už si vydělává a který rád hraje hry, ten je zásoben počítačem i dvěma notebooky, takže díky němu jsme vlastně pokryli tady tu distanční výuku.

Kdyby nebylo jeho, by jsme museli, asi by ji je vzal na splátky, manžel, ten jeden notebook. Protože bychom nemohli ty dvě děti na jednom. Nedalo by se nic dělat, muselo by se pořídit.

MV: Jasně, takže vlastně jste to vyřešili po rodině, syn nejstarší zapůjčil. To je bezva.

MV: A využila jste třeba nějakého státního programu pro podporu podnikání na úřadě práce?

H: Jen ten kompenzační, já mám pocit, že to ani nějak kombinovat nejde, nebo teď něco zase povolili, ono myslím, že to ani nejde moc kombinovat. že je to velice omezené.

MV: Že můžete jenom o určitou věc.

H: Možná i ten nájem, ale ten nájem vím, že to žádali.

MV: Příspěvek na bydlení myslíte?

H: Na nájem provozovny. Že je velmi problematické vyplňování, že i účetní mají, jim dělá problémy doplnit tyto dotazníky, formuláře a že ta částka je tak minimálně, že to opravdu skrouhnou, že se to kolikrát ani nevyplatí.

MV: Takže je s tím spousta práce a ve výsledku se to ani nevyplatí.

H: Víím, že kamarádka, co má kadeřnictví, tak za tři měsíce platí taky 5000 měsíčně takže za tři měsíce musí zaplatit 15000 nájmu. A šla s účetní, dávali to dohromady celý den, a poslali je pouze 2100 z to ho 1000 dala účetní, takže jí přispěli 1100 korun

MV: Takže to nebyla žádná kompenzace, která by pomohla.

MV: A je teda v současné době ta situace vaše udržitelná? Jak to třeba vidíte s úspěšností toho vašeho podnikání do budoucna?

H: Tak udržitelná moc to už přestává být udržitelné, já díky tomu, že teda sem tam i maminka mi pošle, udělá nákup a ten nákup mi pošle tak mě to hodně pomáhá a je to teda na bedrech toho manžela všechno. Nejhorší je to, že zájem o moje služby je, klienti naštěstí neodcházejí a já nemůžu je vzít a nemůžu pracovat. Člověk má zdravé ruce, pracovat by mohl, vydělat si mohl. Radši bych si vydělávala než být odkázaná na státu.

MV: Jasně, ale prostě ty možnosti teďka nejsou, chápu

MV: Zvažovala jste třeba do budoucna ta situace nebyla udržitelná, třeba ukončit to podnikání a třeba se rekvafikovat na něco jiného, najít si prostě něco dalšího?

H: Kdyby ta situace byla neúnosná určitě bych musela skončit, protože to nejde abych zůstala pořád doma. Proto jsem se dala na to podnikání abych měla nějaký příjem, a hlavně kvůli dětem můžu si tu pracování dobu přizpůsobit, jak potřebuji, ale tak nedá se musela bych se nechat někde zaměstnat. Nebo, rekvafikace nevím, jestli něco.

MV: Bud' rekvafikace nebo třeba nechat, najít si nějakou práci?

H: Ono stačilo, naskočila mi mateřská, a říkala jsem, že už mám čtyřicet, dvě děti, tak už jsem byla nelukrativní pro spoustu, tak jsem se dala na to podnikání. Takže nevím teď s odstupným časem, jestli bych se někde uchytila, ale musela bych něco udělat, asi bych musela, asi bych nepodnikala dál kdyby to nešlo.

MV: Když se tedy odkloníme od těch financí od toho podnikání tak se zeptám jak třeba ten současný stav, jak vnímáte sociální změny, nebo jsou nějaké problémy v rodině. Jak to rodina zvládá celkově, že je všechno zavřené, že je to takové omezené ten život?

H: Tak my jsme vždycky jako rodina drželi pohromadě jako rodina, s dětma jsme strávili spoustu času tak že nám nevadí být spolu. Jenom někdy těch dětí je i hodně, že člověk by si i rád odpočnul, ale to stačí i procházka a oni jednou stejně vyrostou a pak už nás nebudou potřebovat.

MV: Takže nějaké problémy v chování s dětmi když jsou delší dobu doma?

H: Jsou to pubertáci, s těma pubertákama to bude vždycky problémovější.

MV: Myslím, jestli se objevuje něco zásadního, nebo jsou to takové ty běžné rozmíšky, které bývají v každé rodině?

H: Ty běžnější, jediné co ta distanční výuka má trošku špatný dopad na toho prostředního na Fanouška, mu to nesedí. Tvrdík, že se u toho nudí, zhoršil se vez známkách a mi říká, že mu víc sedí ten kontakt s tím učitelem. Že i když se vysvětluje nové učivo tak mu stačí to odposlouchat, ten počítač je takový že spoustu věcí i nechápe.

MV: Neudrží tak pozornost?

H: Pozornost, právě že to je to, že tam není ten učitel, je tam černá obrazovka, jsou tam ikony těch spolužáků občas se tam ukáže nějaká ta látka, kterou ten učitel tam dá a je to . Někdy když jsem doma a můžu se nato dívat, tak mě by to také nebavilo, ta škola je lepší. Tam akorát je zhoršení v té škole kvůli té distanční výuce.

MV: Takže tím, že nemají tu pravidelnou školní docházku tak hlavně ten prostřední se hůře učí, nesedí mu to. Může se stát samozřejmě.

MV: Jaký dopad má na chování to, že jsou uzavřené všechny ty místa zábavné. Vy jste říkala, že občas zajdete na procházku.

H: Tak stýská se jim, pořád se ptá hlavně Barunka ta nejmenší, že bych chtěla do Lešné, že by chtěla do aquacentra, co jezdíme do hradiště. Tak jí říkám Baruško musíš počkat až to bude, chybí jim to rádi by někam jeli.

MV: Jak třeba změny v tom chování, celkově v té rodině zvládáte? Nejenom u toho u těch dětí i ten syn, že má horší známky asi z toho nemá radost a dcera by ráda někam jela, ale i s manželem a celkově, jestli ta situace je dlouhodobě udržitelná v rámci té rodiny.

H: Jasně že mě chytá třeba sem tam ta deprese, člověk si říká už aby to skončilo no a někdy takové ty chmury třeba taky přepadnou, ale tak možná s manželem se víc hádám, ale jsou to takové hlouposti. Ale mám pocit, že víc jsem zase děti, že nemůžeme nikam jezdit, tak s dětmi víc hrajeme třeba karetní hry. Děti mě naučily hrát poker.

MV: Takže tímto způsobem zase zabavíte, utužíte tu rodinu, tak jo děkuju vám.

MV: Takže má váš zaměstnavatel problém s vyplácením mezd?

IV: Zatím jsem to nezažila nemá.

MV: Ani v minulosti třeba nikdy neměl?

IV: Prozatím kde jsem byla zaměstnaná tak jsem tyhle jako problémy neměla. Vždycky jsem měla v den výplaty na účtě peníze.

MV: Jo a v současné době jste zaměstnaná?

IV: V současné době jsem zaměstnaná.

MV: A jak dlouho?

IV: 11 roků.

MV: Hm. Setkala jste se třeba s vyplácením 60% mzdy nebo nějakým jiným snížením?

IV: Setkala, ale ne se 60 % měli jsme 80 % a potom 100%

MV: 80 a 100 %

IV: Ano

MV: Takže Vás zaměstnavatel nechával doma nebo vám zkracoval směny?

IV: Nechával nás doma, vždycky s v měsíců jeden týden a po dobu toho **týdne jsme měli 80 %** a pak už nám dával 100%.

MV: Dobře. Jaké dopady má snížení mzdy na Váš život a na život vaší rodiny?

IV: No to má dopady **na všechno**, protože se musí ta rodina **komplet** celá **omezit ve všem**.

MV: A co konkrétně musíte třeba omezit?

IV: No musíte **kupovat pouze v akci**, a to co je **nejnutnější**, vy se musíte upozadit a **upřednostnit děti** a všechny **věci co potřebují oni**.

MV: Takže myslíme tím jenom potřeby anebo prostě všeobecně. Všechny věci?

IV: Všeobecně se musí, **všeobecně** se to musí **naplánovat na co peníze jsou** a na co **nejsou**

MV: Jo, takže dejme tomu třeba, je možné že to postihne dejme tomu pomůcky do školy, oblečení pro děti pro rodinu všeobecně?

IV: **Určitě**, protože kdy odejde dětskovi obuv, tak holt musíte někde ty peníze sehnat a jít mu je koupit. Když to odejde Vám tak vy už si s tím musíte nějak poradit, protože na vás nezbyvá v tu dobu.

MV: Chápu. Jakými mechanismy tu situaci řešíte?

IV: Tím, že **mám naspořeno**, tak když je to kratší doba. Jo. Nějakej ten měsíc dva, takže se dá doložit z nějakého ušetřeného, ale zase to nejde dělat pořád. Doložíte zas jenom nato. **To, co je nejnutnější**.

MV: Jasně. Takže na to nejnutnější využijete naspořené peníze a kdyby to potom bylo dlouhodobější budete to nějaký způsobem?

IV: Tak bych to potom **musela řešit přes nějaký úřad**.

MV: A využila jste třeba někdy takové mechanismy státních nebo prostě soukromých sektorů které by vám s tím pomohly?

IV: To jsem využila **po dobu nemoci**, že jsem měla **pojištění**, když jste nemocná, tak že můžete **žádat doplatek** ehh ehh k **vyplacení nemocenské**. Takže, sice to bylo hrozně lítání, papírů, ale nějaký peníze mě prostě dopláceli asi po dobu 3 měsíců a potom už to zrušili.

MV: A to mám pokrylo vlastně ty nedostatky, které jste dostávala v rámci jenom neschopenky vyplácené.

IV: **Ano přesně tak**

MV: Hm tak to je fajn a třeba nějaké další? Sociální podpora, příspěvek na bydlení nebo prostě někdo si vezme vyloženě půjčku, když už neví.

IV: No to jsem **nečerpala**, ale pokud by to bylo **dlouhodobě** tak bych **samořejmě to musela začít čerpat**.

MV: Takže byste se obrátila, pokud by bylo potřeba.

MV: Když už jsme u té dlouhodobosti tak jaké dopady bude mít ten nedostatek finančních prostředků a tím i toho materiálního zabezpečení na vaši rodinu z toho opravdu dlouhodobého hlediska? Když takhle situace potrvá ještě nějaký čas?

IV: Tak **určitě** protože potom to nende, že to skončí a vy máte normální plat a můžete všechno. Nemůžete, protože zase když to máte musíte zase **určitou dobu žít jenom z toho, co si můžete dovolit**, protože zase je **potřeba si udělat nějakou rezervu**, když se n něco stane nebo když je potřeba si kupovat nějakou věc který je dražší.

MV: Vlastně mluvíme o tom, že jakmile by skončila ta situace tak prvotně by s muselo dospořit na to vlastně jste vybrali z těch účtů nebo z toho spoření?

IV: **Ano, určitě** protože nikdy nemůžeme vědět co se nám může stát, a i když bych se obrátila na ten sociální úřad tak to není, že hned vám všechno vyřídí, že to nějakou dobu trvá.

MV: No a v průběhu vlastně té doby, kdyby tohle trvalo, deme tomu třeba v průběhu představme si třeba úsek dejme tomu půl roku, kdy prostě trvá tady tohle snížení mzdy. Vy jste říkala, že je vlastně potřeba krátkodobě omezit prostě nějaké jídlo v akci,

aby bylo na věci pro děti a podobně a co když to bude takhle dlouhodobé? Co se tam? Změní se tam něco, co se bude muset omezovat dál?

IV: No, to nevím kam až by to zašlo, když to bude dlouhodobé ale v tom případě bych se o pravdu musela obrátit na nějaký ten úřad buď to s tím příspěvkem ne bydlení nebo na nějakou takovou výpomoc.

MV: Dobře a z dlouhodobého hlediska, když se ještě dotkneme distanční výuky, protože to je teď hodně aktuální, co třeba nákup elektroniky, které vlastně teď školy požadují, aby se ty děti mohly vzdělávat. máš pro ně možnost dát jim takovou elektroniku anebo prostě je to další investice, která se bude muset udělat

IV: No to je další investice. Buď to můžete to řešit tak, že máte někoho v rodině, na koho se můžete obrátit, babičky dědečky, na koho se můžete obrátit. Když nemáte půjčují nějakou elektroniku i školy a říkám musí se i přesto se musí investovat do nějaký věcí protože všechno vám taky nedají.

-dokoupit?

IV: Ano, a to je to co musíte upřednostnit.

MV: Jasně a ty finance byste teda řešila buď tím, že vám pomohl někdo z rodiny nebo případně z těch fondů třeba toho naspořeno?

IV: Určitě, určitě bych se zeptala po rodině, když to nende protože je nás postižených víc nejsu jenom já v takové situaci atak pak bych se musela obrátit na ty sociální úřady s určitou dávkou výpomoci

MV: A jaké možnosti vám nabízí váš zaměstnavatel v té současné situaci? Řeší s vámi nějak, tím že se mzdy nevyplácí celé?

IV: Víím, že u nás, když jste v odborech tak že tam dávali příspěvek třeba 500 Kč pro ty děti, aby se jim mohlo třeba, na příspěví at' už se okovala at' už se kupovala kamera nebo nějaký sluchátka a takový to vybavení to co bylo potřeba tak víím že je tady tadle možnost využít.

MV: Dobře, a nabízí vám třeba zaměstnavatel nějaké další alternativy? Dejme tomu, že na některých úsecích je té práce méně, je možné třeba přivydělat si peníze někde jinde u něj nabízí vám nějaké možnosti jak prostě získat tu plnou mzdu i v období kdy nemá tu práci tam kde pracujete zrovna?

IV: No u nás je to tak, že prostě nenabízí, my máme práci a když práci nemáme tak stojí celý podnik.

MV: Uvažujete třeba právě kvůli tomu, že ten zaměstnavatel nevyplácí vždycky plnou mzdu třeba změnu toho zaměstnání nebo už jste to uskutečnila?

IV: No to jsem ještě nikdy jsem to neudělala, ale netvrdím že o tým bych neuvažovala.

MV: A zaměstnavatel třeba u vás i propouští, uvažují třeba o snižování stavu?

IV: Určitě se stalo že co byli přijmutí, ale to se vesměs týkalo thpěček co byli přijmutý do kanceláře jako mezi posledníma a když nastalo tady to, prostě byly poslední dva propuštění.

MV: Takže snižovali stavy hlavně tam kde ty smlouvy končili nebo končila zkušení lhůta?

IV: A nebo někdo šel dřív do důchodu anebo se to řešilo tady tím stylem.

MV: Jasně takže spíš firma propustila ty kteří byli okrajoví než že by se zbavovala těch dlouhodobých zaměstnanců.

Vnímáte nějaké sociální změny, nebo problémy v rodině celkově, jaké?

Jak jsme tady zavření, tak to vytváří ponorku a častěji si vjíždíme do vlasů.

Vnímáte tyto sociální změny nebo problémy na dětech? př. jak zvládáte distanční výuky, nebo dlouhodobá nedostupná školní docházka. (myslím tím, jak udrží děti u učení, jak dělají úkoly, jak jim to vyhovuje a taky jaký má dopad dlouhodobá nedostupnost školy a přátel ze školy na děti.)

Jsou roztěkané a v podstatě neschopné souvislé práce. Ale zase to má tu výhodu v tom, že se dotáhnou do konce i jiné věci mimo školu.

Jaký dopad má na chování dětí dlouhodobé uzavření zábavních míst pro rodinné vyžití?

Nemůžeme jezdit za zábavou a nudíme se, taky nemůžeme být pořád před televizí jako pecky. Zavřené obchody náladě také nepřidají.

Jak změny chování v současné situaci zvládáte?

Dá se to, ale jen kvůli tomu, že se moje situace zas až tak nezhoršila a taky kvůli tomu, že se mi trochu zvedla mzda.

MV: Má váš zaměstnavatel problémy s vyplácením mezd?

LK: No aktuálně jsem s pokojem, můj současný zaměstnavatel s vyplácením žádné problémy nemá, ale už šla emailem od vedení nějaká informace o možnosti dočasného snížení mezd. Zatím to, ale neuskutečnili. U bývalé zaměstnavatele jsem však zažila jak pozdní platby, tak i chybějící výplaty bohužel.

MV: Jste nyní zaměstnán?

LK: Ano jsem, bude již více jak rok.

MV: Setkali jste se s vyplácením 60% mzdy nebo s jiným snížením? – kdy, proč?

LK: S vyplácením přímo 60% ne, ale se snížením mzdy nebo vyplacením př. 70% s tím, že firma neprosperuje to bohužel ano.

MV: Jaké dopady má krátkodobé snížení mzdy na váš běžný život a život vaší rodiny?

LK: No, bylo to citelné díky nutnosti upravit rodinný rozpočet a více přemýšlet jaké věci můžeme koupit. Pokud mluvíme o krátkodobém výpadku tak ten se dal vyřešit naspořenými penězi a také pomáhalo, že manžel zatím stabilní práci má. Nakoupila jsem levnější jídlo a děti si museli odpustit svoje oblíbené dražší sladkosti a hračky, které chtěli jsme odložit na příznivější dobu.

MV: Jakými mechanismy tuto situaci řešíte? (spoření, pomoc rodiny...atd)

LK: Snažíme se každé volné prostředky dávat na spoření, odkládáme si na spořicí účty. Sice nemají žádné zhodnocení, ale můžeme doložit výpadky jako byly třeba ty u bývalého zaměstnavatele. Snažíme se hlavně, aby to děti pocítili co nejméně a nic zásadního jim nechybělo.

MV: Využili jste nějakých mechanismů at' už státních nebo soukromých pro získání prostředků? (soc. podpora, vyplacení pojišťovny, půjčky)

LK: V současné době, nemusíme využívat žádnou státní pomoc a s penězi dobře vycházíme. Ovšem někdy na začátku roku, kdy jsme ještě pracovala u staré zaměstnavatele, jsem musela načerpat drobný úvěr v bance, abych pokryla náklady na živobytí a jídlo, když zaměstnavatel přestal úplně vyplácet mzdu. To bylo docela náročné.

MV: Jaký dopad bude mít nedostatek finančních prostředků a tím i materiálního zabezpečení na vaši rodinu dlouhodobě? (jak řeší př. distanční výuku, nákup zboží, omezení oblečení, jídla, jaké dopady to má na děti, co kroužky atd..)

LK: No, dlouhodobý výpadek financí by byl pro rodinu opravu fatální, docela se bojím, že zaměstnavatel opravdu sníží moji mzdu. S manželem máme sice dva platy, ale také máme hypotéku a dvě děti, které obě chodí na základní školu. Museli bychom velmi pečlivě počítat a utahovat rozpočet. Kupovat jen levné nebo akční potraviny, děti by měli jen základní oblečení, které je nutností a museli by se uskromnit i s hračkami. Př. u nás hodně milují lego, a to není vždy levné. Také kroužky nebo výlety, by se museli oželeť i když nyní je všechno zavřené.

MV: Jak jste zvládli distanční výuku?

LK: Bylo to náročné, protože manžel má pouze pracovní notebook a ten dětem půjčit nemohl. Navíc každý chodí do jiného ročníku a já mám velmi starý počítač, na které se video

sekalo. Naštěstí v tom pomohla rodina, zapůjčili nám jeden starší notebook a poté škola půjčila tablet. Takže jsme výuku zvládli.

MV: Jaké možnosti v současné situaci nabízí váš zaměstnavatel?

LK: Mimo mého pracovního poměru mi nabízí možnost přivýdělků na jiných odděleních. Příkladně práci na homeoffice, kde můžeme volat zákaznickou linku nebo pomáháme na marketingu drobnými úpravami webu. Také byla možnost jít pracovat přímo do hlavního skladu. Alespoň tak dorovnáte menší plat, anebo něco naspoříte.

MV: Jste informováni o vývoji firmy vzhledem k současné situaci?

LK: Protože pracuji v kanceláři, zaměstnavatel dělá pravidelné porady a v současné situaci nás informuje vždy na začátku měsíce, jak dopadl měsíc přechozí. Kde přidat, kde jsme splnili plán a tak. I když nás vyplácí pravidelně, již bylo naznačeno, že by se platy mohly snížit, když se situace nebude lepší.

MV: Uvažujete nebo jste již učinili změnu zaměstnání? Pokud ano, z jakého důvodu?

LK: ne

MV: Případně propouští zaměstnavatel?

LK: Zatím se nic takového neděje, víme pouze o úpravě mzdy, při nepříznivé situaci.

MV: Vnímáte nějaké sociální změny, nebo problémy v rodině celkově, jaké?

LK: Abych řekla pravdu, nedostatek financí do rodiny vždycky zasáhne. Zatím se snažíme doma udržet dobrou náladu a dětem situaci vysvětlujeme. Pravda setkáváme se tu a tam s nějakou tou nevolí. Děti se vztekají a chtějí věci, jak jsou zvyklé, hlavně ten mladší, ještě nechápe peníze tak do důsledku a chce svoje kokina a hračky. Také to, že jsme zavření dlouho doma náladě nepřispívá. Snažím se najít dětem aktivitu, a hlavně je přinutit vydržet u výuky, což není snadné. Občas je doma křik o domácí úkoly, ale to je asi běžné i normálně. Jinak to já i manžel zatím zvládáme.

MV: Vnímáte tyto sociální změny nebo problémy na dětech? př. jak zvládáte distanční výuky, nebo dlouhodobá nedostupná školní docházka.

LK: Jak jsem už řekla, děti se občas vztekají, ale nic velkého. Do výuky je občas nutím, ale to naštěstí zvládáme. Někaké ty běžné hádky o úkoly tady jsou, ale nic, co není normální. Horší je to s kamarády, většinu z nich mají ve škole a teď, když nemůžou vídat jsou dost trochu mrzutí. Já nejsem zastáncem návštěv, a tak se potkají s některými občas venku, ale spíše to musí vydržet.

MV: Jaký dopad má na chování dětí dlouhodobé uzavření zábavních míst pro rodinné vyžití?

LK: Je to jako s těmi kamarády, byli zvyklí chodit plavat anebo jezdit do lanového centra. Nejsou nadšení, ale nakonec jsme si dokázali dětem vysvětlit, že nyní nemohou nikam jezdit. Žádné problémy v tomhle nemáme.

MV: Jak změny chování v současné situaci zvládáte?

LK: Já a manžel mezi sebou žádné problémy nemáme, domluvili jsme se, jak to uděláme a zvládáme. Dětem to stále vysvětlujeme, ten starší je docela v pohodě a ten mladší občas zlobí, ale snažíme se, aby to pochopil.

MV: Dobrý den, já bych teda zeptala na první otázky. Jestli má váš zaměstnavatel nějaké problémy třeba s vyplácením mezd v dnešní době?

M: Zatím jsem tuto situaci nezaznamenali, ale vzhledem k situaci jaké dnes je, tak se občas ozvou nějaké takové, také prostě slyším, že by se tyto věci mohly stát, že pokud nebudeme, nebudeme vyrábět nebo nebudeme vlastně vydělávat jako firma tolik kolik bysme měli že by se tato možnost mohla vyskytnout. Zatím se to nestalo, ale vím, že by ta situace mohla nastat a docela se toho bojím.

MV: Takže z toho můžeme předpokládat, že v současné době teda jste zaměstnaná?

M: **Ano**

MV: A setkala jsem se třeba s tím, že by zaměstnavatel vyplácel 60% mzdy nebo nějaké jiné snížení?

M: **Ano už jsme se s tím setkali**, právě vzhledem k této problematické situaci. Už se to opakovalo, **ne třeba dlouhodobě**, ale na dobu třeba 14. dnu a 14 dnů nám zase naskočil normální plat, ale vzhledem k tomu, že jsem samoživitelka tak to bylo velmi poznat.

MV: A co to ovlivnilo, že zaměstnavatel snížil ty platy?

M: Podle zaměstnavatele to ovlivnilo, že musel vlastně propustit pár zaměstnanců, protože se snížila výroba a vlastně takto nám to zdůvodnil, že vlastně snížením výroby musel propouštět a ještě musel i zaměstnancům kteří zůstali ty peníz pokrátit.

MV: Jaké dopady to krátkodobé snížení mzdy vlastně mělo na ten váš běžný život nebo na život celé vaší rodiny?

M: No vzhledem k tomu, že to bylo krátkodobé, tak ten **dopad nebyl velký**, protože v mém případě to byly třeba, byl nákup pro dvě děti, chtěla jsem jim koupit zimní boty, které jsem koupit nemohla.

MV: Chápu a jakými mechanismy tuto situaci řešíte, když ty finance se nedostávají?

M: Mám ještě, mám ještě **nasmlouvané nějaké konkrétně úklidy s firmou**, která občas mi nabídne prostě **jednorázové úklidy** takové mimořádné **brigády** a vyřeším to tímto stylem.

MV: Jasně, tak prostě vyděláte občas nějaké peníze na víc a tím to vyřešíte.

MV: Například nějaké spoření nebo pomoc od rodiny něco takového také využíváte? Nebo vyloženě jenom když se něco takhle přivyděláte?

M: **Pomoc od rodiny bohužel nemám**, **mám uzavřené stavební spoření** pro alespoň jedno dítě, ale ta částka je prostě, není velká, ale zatím ji prostě **nemůžu čerpat** až po uběhnutí šesti let.

MV : A využila jste někdy nějakých mechanismů třeba státních nebo i soukromých sektorů pro získání nějakých prostředků?

M: Využila jsem jenom **sociální odbor**, protože nedostávám výživné na děti vzhledem k tomu, že jsem rozvedená, ale využila jsem ho, že mě **doplácí do životního minima**.

MV: Jaký dopad bude mít třeba nedostatek těch finančních prostředků a dejme tomu i to ho materiálního zabezpečení na vaši rodinu, když to prostě bude dlouhodobé?

M: Ten **dopad bude značný**, každopádně zatím si to ani neumím představit, ale budu se muset asi prostě prostě **obrátit zase na nějaké mimořádné brigády** a budu muset prostě si najít si cestu ještě **dalšího zaměstnání** a popřemýšlet, abych i děti vlastně nemusela nechávat samotné doma **bude to velký problém**.

MV: Dejme tomu, v čem vás to konkrétně omezí? V čem byste musela takhle jak kdyby ty rodinné, deme tomu, to rodinné materiální zabezpečení abyste trošičku vyšla s těma penězma?

M: No tak budu muset ještě **pečlivěji počítat a velmi zvažovat**, jestli **koupím běžnou stravu** nebo to čemu se říká velmi **zdravá strava pro děti**. Takže koupím standart, kterýž prostě, že ta rodina bude mít všechno co potřebuje, ale rozhodně to tu **rodinu poznamená**. Protože děti, pokud se vyskytne, že budou chtít ze školy na lyžařský výcvik tak řeknu bohužel, tyto peníze. Třeba jako **konkrétně to omezí hlavně ty děti**.

MV: Chápu. Ještě bych se chtěla zeptat, jak třeba řešíte distanční výuku. Děti jsou teď dvěma, elektronika je poměrně drahá záležitost, nevím jestli vy jste říkala, že ty děti máte dvě, jestli máte třeba pro obě děti dostatek vybavení, aby mohli fungovat v té distanční výuce?

M: Vzhledem k situaci jsem **nebyla schopná pořídit domů nějakou elektroniku a platit jakékoliv internety** nebo cokoliv jiného, ale v tomto mi **škola vyšla vstříc**. Takže se mi podařilo se školou se domluvit a ta škola mi v tomto pomohla.

MV: Nabízí třeba nějaké výpůjčky elektroniky, tablety notebooky nebo něco takového?

M: Ano vypůjčili mi nebo **zapůjčili mi tady tyto věci** s tím, že jsem musela si vyřídit vlastně jenom internetovou přípojku z nějakým placením a i když to byl velký zásah do rozpočtu tak to jsem se snažila zvládnout.

MV: Dobře a dává třeba váš zaměstnavatel nějaké pracovní možnosti v současné situaci třeba možnost nějaké přivýdělnky. Vychází nějak vstřícně?

M: Vzhledem k tomu, že je situace taková, jaká je, tak určitě **ne** spíš je problém s tím, aby nepropouštěl.

MV: A informuje vás třeba pravidelně jak se vyvíjí ve vaší firmě?

M: No že by někdo přišel a řekl, jak ta situace vypadá a jak to bude co bude, myslím si, že nikdo nechce vyvolávat paniku, takže prostě **měsíc od měsíce čekáme**, jakou dostaneme výplatu, jestli nám ji zkrátí nebo ne takže tak starost je velká.

MV: A uvažujete třeba o změně zaměstnání?

M: V této situaci **vůbec ne** a i když jsem se po jiném zaměstnání ohlížela a vzhledem k tomu že mám ty malé děti a nemohla bych je zabezpečit tak je zabezpečuju teď tak zatím jsem vhodné zaměstnání nenašla.

MV: A vy už jste mi tuhle otázku zodpověděla, váš zaměstnavatel propouští v současné situaci?

M: **Ano**

MV: A vnímáte třeba i nějaké i sociální změny, dejme tomu třeba i celkově problémy v rodině v rámci toho jaká je teď situace?

M: No to každopádně, protože jsou, **děti nemají** to, co mají mít ten **sociální kontakt** a vlastně jim nemůžu ani poskytnout to co by v běžné životě potřebovali, nemůžu s nima **nikam, jít nic jim vlastně koupit**. Všechno je utažené, všechno se počítá ne na stokoruny ale na desetikoruny a ta rodina to pociťuje. Takže děti stále slyší, ne to ti nemůžu koupit, protože teď nemáme peníze, ne tam nemůžeme jít protože by to stálo peníze a ono se to na té **rodině negativně odráží**.

MV: Ty sociální změny, když vnímáte přímo na těch dětech, vnímáte je třeba v rámci chování těch dětí, toho přístupu a podobně?

M: Jako řekla bych, že **ne tak velmi**, protože ty děti vzhledem k tomu, že **jsou zvyklé**, že vycházíme z mála, není tam nějaký negativní přístup jenom pokud to **rozumně vysvětlím** tak ty děti tomu rozumějí a snaží se to v té rodině, snažíme se tomu všichni **přizpůsobit**, ta situace není navždy

MV: Jak s nimi zvládáte doma distanční výuku?

M: No já moc s počítačem nebo vlastně vůbec nepracuji, takže řekla bych, že spíš ty **děti zvládají** tu distanční výuku daleko lépe než já a já potom postupuju podle pokynů paní učitelky a **dělám s nimi, dělám s nimi úkoly** tak jak máme zadání ze školy.

MV: Dobře, a odráží se třeba na těch dětech nedostupnost té školní docházky, dáváte tomu, to že se nemůžou tolik setkávat s kamarády, že jsou více doma?

M: **Odráží**, ale snažíme se to **řešit procházkami venku**, kde ty děti se s těmi kamarády ještě můžou setkat a kde prostě tady ta situace se dá řešit.

MV: Jak ty změny třeba v tom chování to že třeba nemají těch kamarádů tolik dostupných a celkově prostě nedostatek těch finančních prostředků jak tu situaci zvládáte celkově?

M: Celkově bych řekla že v uvozovkách **bez problémů**, a že v té rodině panuje celkově takový **klid a pohoda**.

